

RUIMTE VOOR ELKAAR

ChristenUnie ZUID-HOLLAND

PROVINCIALE STATEN 2023-2027
VERKIEZINGSPROGRAMMA

ONZE HOOPVOLLE KEUZES VOOR ZUID-HOLLAND

1. Samen leven

We kiezen voor een vitale samenleving in de stad en op het platteland! Met ruimte om er voor elkaar te zijn én ruimte om van elkaar te verschillen. Zorgzame dorpen, steden, buurten en burgercoöperaties krijgen alle ruimte en steun van de overheid om onderling te zorgen voor goede zorg, duurzame energie of het openhouden van voorzieningen.

4. Schone energie

We maken werk van de klimaatopgave. Door het besparen van energie. Door mensen te helpen hun huizen te verduurzamen, minder vervuilende industrie, beter openbaar vervoer en veel meer duurzame energie. We hebben daarbij extra aandacht voor de betaalbaarheid van deze omslag voor al onze inwoners.

7. Zuinig op ons landschap

We willen dat beter wordt nagedacht over hoe we ons prachtige landschap inrichten. We moeten weer richtinggevend keuzes maken over de plek van woningen, landbouw, natuur, vervoer en energie. Nieuwe functies worden zorgvuldig in het landschap ingepast.

2. Goede wegen en een sterk openbaar vervoer

De ChristenUnie zet extra in op wandelwegen, fietspaden en openbaar vervoer. Ook kleine kernen moeten goed bereikbaar zijn. Wij zetten vol in op beheer, onderhoud en vervanging van bestaande wegen. Nieuwe wegen leggen we alleen aan als dat nodig is voor grootschalige nieuwe woningbouw.

5. Een bloeiende economie

We kiezen voor een economie waarin niet maximale groei, maar de bloei van mensen en de samenleving centraal staat. Met ruimte voor (familie)bedrijven om duurzaam te ondernemen. Ruimte voor goede duurzame werklocaties en economische ruimte om te ondernemen.

8. Meer betaalbare woningen

Wij knokken voor de kansen van starters en jonge gezinnen op de woningmarkt. De ChristenUnie wil de bouw van woningen versnellen, met nadruk op sociale woningbouw en betaalbare koop- en huurwoningen. Zodat iedereen een betaalbaar en duurzaam huis kan vinden in zijn eigen omgeving.

3. Zorg voor de natuur en schoon water

We nemen verantwoordelijkheid voor Gods schepping. Door het verminderen van stikstofuitstoot, het werk maken van natuurherstel, het verbeteren van de lucht- en waterkwaliteit en het beschermen van de biodiversiteit.

6. Toekomst voor de boer

We kiezen voor een vitaal platteland. Boeren zorgen voor voedsel, zijn beheerders van het landschap en zijn in verschillende plaatsen dragers van de maatschappelijke structuur. We kiezen voor kringlooplandbouw waarin de boer een eerlijke boterham kan verdienen. Ook de bijdrage van boeren aan maatschappelijke opgaven zoals natuurbeheer wordt vertaald in verdiensten voor de boer.

9. Behouden van erfgoed

We kiezen voor het beschermen en beleefbaar maken van ons historische erfgoed. Erfgoed maakt geschiedenis zichtbaar. We investeren in restauratie en stimuleren herbestemming bij leegstand.

INHOUD

Waarom stemmen op de ChristenUnie op 15 maart 2023?	4
Onze missie.....	4
Onze kernwaarden.....	5
De toekomst van Zuid-Holland.....	5
1. Ruimte en water	8
Behouden en verbeteren kwaliteit van het landschap	8
Water	9
Bodem	11
2. Klimaat en energie	13
Samen voor het klimaat.....	13
Besparen van energie en verminderen van broeikasgassen	14
Opwekken duurzame energie.....	15
3. Natuur en stikstof	17
Natuurinclusieve samenleving.....	17
Natuurontwikkeling	17
Fauna- en predatiebeheer.....	18
Stikstof: Iedereen draagt bij.....	19
NOx en NH3-emissies en vergunningen	19
4. Wonen	22
Betaalbare en voldoende woningen	22
Woningen op de goede plek.....	23
Duurzaam wonen.....	23
Huisvesting internationale arbeiders, statushouders en vluchtelingen	24
5. Economie	26
Bloeiende economie.....	26
Innovatie	27
Circulaire economie	27
Digitale Economie	27
Bedrijventerreinen en binnensteden	27
6. Landbouw, tuinbouw en visserij	30
Toekomstbestendige landbouw	30
Transitie stimuleren	30
Stad-landrelaties.....	31
Tuinbouw	31
Visserij.....	32
7. Bereikbaarheid	34
Bereikbaarheid verbindt.....	34
Openbaar vervoer	34
Privévervoer.....	35
Duurzaam bereikbaar.....	36
8. Cultuur, erfgoed en leesbevordering	38
Cultuur.....	38
Erfgoed	38
Ondersteuning bibliotheken	39
9. Gezondheid en welzijn	41
Iedereen telt en doet mee	41
Recreatie en recreatiegebieden	41
Milieu en volksgezondheid	42
10. Bestuur en financiën	44
Verschillende overheidslagen, één missie	44;
Bestuursstijl	45
Financiën	46

Colofon

Ontwerp en beeldredactie:
Mirjam Mack-Van Bellen |
Formir concept en grafisch ontwerp
Beelden: 123RF

WAAROM STEMMEN OP DE CHRISTENUNIE OP 15 MAART 2023?

Het doet ertoe wie er namens jou in de Staten zit. Je kiest het bestuur van Zuid-Holland: Provinciale Staten nemen besluiten over waar betaalbare woningen gebouwd kunnen worden, hoe we omgaan met de natuur in jouw stad of dorp, over recreëren, over landschap, hoe we kunnen zorgen dat je goede voorzieningen hebt op een gezonde afstand en ook over het behoud van cultureel erfgoed zoals molens en kerken.

De uitdagingen zijn groot de komende vier jaar. De opwarming van de aarde moet beperkt worden. De natuur moet ruimte krijgen om te herstellen. De waterkwaliteit moet op orde worden gebracht. En tegelijk moeten we zorgen dat iedereen een betaalbare huur- of koopwoning kan vinden en er voldoende ruimte blijft om te werken. De ChristenUnie wil zich de komende vier jaar weer inzetten om vanuit onze missie en visie te werken aan een krachtig provinciaal bestuur van Zuid-Holland.

Onze missie

De ChristenUnie is een partij van christenen voor alle mensen. Wij willen iets uitstralen en doorgeven van de liefde van God voor deze wereld, voor Nederland, voor Zuid-Holland.

De ChristenUnie baseert zich op de Bijbel en werkt aan een wereld die eerlijk is en leefbaar blijft, ook voor onze kinderen. De ChristenUnie vindt iedereen van evenveel waarde. We zetten ons in voor een samenleving waarin mensen zorgen voor elkaar. We komen op voor hen die niet voor zichzelf op kunnen komen en zorgen goed voor de natuur die we van God hebben gekregen. Op deze manier geven we invulling aan ons geloof.

Bij het zoeken naar antwoorden op de uitdagingen van deze tijd, laten wij ons als christelijke partij

inspireren door de Bijbel. In de Bijbel gaat het over mensen, over samenleven en ook over de overheid. De Bijbel heeft een bevrijdende boodschap die hoop geeft. Wij geloven daarom dat christelijke uitgangspunten in de politiek relevant zijn voor Zuid-Holland.

De politici van de ChristenUnie maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken aan een betere samenleving.

De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is volgens de ChristenUnie wel door God gegeven om recht te doen en de vrijheid en vrede te beschermen. Zij waakt over de ordening van de samenleving en over het gemeenschappelijk belang. De overheid neemt daarbij de verantwoordelijkheid van andere maatschappelijke verbanden niet over, maar beschermt hun ruimte zodat deze verbanden hun verantwoordelijkheid kunnen nemen.

De ChristenUnie heeft hiermee een sterk en uniek antwoord op vragen over 'links of rechts' en over de rol van de overheid. We staan voor een daadkrachtige overheid die mensen en hun gemeenschappen stimuleert om dienstbaar te zijn aan hun naasten en zorg te dragen voor Gods schepping.

De ChristenUnie is een landelijke, christelijke netwerkpartij. Dat biedt stabiliteit. Onze provinciale standpunten zijn niet zomaar opgeschreven, maar gebaseerd op onze christelijke uitgangspunten. Het feit dat de ChristenUnie actief is op alle niveaus van het openbaar bestuur, biedt uitstekende mogelijkheden om af te stemmen en om provinciale zaken ook lokaal of landelijk aan de orde te stellen en andersom.

Onze kernwaarden

Wij geloven dat God mensen tot bloei laat komen in relaties, als mensen samenwerken en voor elkaar zorgen. Deze dienstbare samenleving vraagt een betrokken, maar ook een bescheiden overheid. De ChristenUnie wil een overheid die erop gericht is dat mensen hun talenten kunnen ontwikkelen en in vrijheid verantwoordelijkheid kunnen nemen.

God maakt mensen verantwoordelijk door ze vrijheid te geven. Het is volgens ons de taak van de overheid om deze vrijheid te beschermen en te respecteren. Alle mensen hebben het recht om in vrijheid hun geloof en overtuiging te delen, met elkaar, met hun kinderen en in de samenleving.

Alle leven is Gods waardevolle gift. Daarom zetten wij ons in voor duurzame ontwikkeling van en een zorgvuldige omgang met heel Zijn schepping. Wij zetten ons in voor de waardigheid en de rechten van alle mensen: krachtig of kwetsbaar, nabij of veraf.

Onze missie en onze kernwaarden vormen het fundament van alle keuzes die we maken. Daar mag u ons aan houden. In dit verkiezingsprogramma beschrijven wij hoe we dit concreet willen maken in de komende vier jaar.

De toekomst van Zuid-Holland

Wij zijn trots op Zuid-Holland! Dankbaar voor de prachtige natuur in onze provincie. Trots op die duizenden ondernemers die onze economie en werkgelegenheid willen versterken. Dankbaar voor de kansen die we krijgen en de welvaart die we mogen kennen. Trots op tienduizenden vrijwilligers die klaarstaan om anderen te helpen. Maar we zien ook uitdagingen. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen, ongeacht achtergrond of beperking, volwaardig mee kan doen in onze samenleving? Hoe zorgen we voor voldoende werkgelegenheid, ook voor de volgende generatie? Doen we wel genoeg om onze aarde te beschermen?

De ChristenUnie is zich van deze dingen bewust en ziet dat de manier waarop we met elkaar de samenleving vormgeven ter discussie staat. Gelukkig hebben we ook gezien dat als het erop aankomt we in Zuid-Holland oog hebben voor elkaar. Dat we in staat zijn om elkaar op creatieve manieren te vinden en elkaar te helpen. Wij zijn ervan overtuigd dat het meer dan ooit belangrijk is om te geloven in en te werken aan een provincie waar het niet meer gaat om 'ik' maar steeds meer om 'wij'.

Daarom gaan wij met dit programma de komende verkiezingen in. Ondanks de grote financiële en maatschappelijke uitdagingen presenteren we ons verkiezingsprogramma vol plannen voor Zuid-Holland die laten zien dat de ChristenUnie wil investeren in zorg voor elkaar, in een overheid die bondgenoot is van de inwoners van Zuid-Holland, in een duurzame economie en in keuzes die goed zijn voor Gods schepping.

Resultaten uit de vorige periode

De ChristenUnie heeft ook de afgelopen vier jaar samen met SGP in Provinciale Staten gewerkt aan het bestuur van de provincie Zuid-Holland. Ook in het college van Gedeputeerde Staten hebben wij met Willy de Zoete als gedeputeerde werk kunnen maken van onze idealen. We zijn dankbaar voor het werk dat we hebben mogen doen en de zegen die we op ons werk hebben ontvangen.

- **Goed rentmeesterschap:** Onderdeel van goed rentmeesterschap is het afbouwen van het gebruik van fossiele brandstoffen. De inzet op duurzame energie bespaart op grondstoffen en vermijdt CO₂-uitstoot. De ChristenUnie heeft in 2019-2022 het Klimaatakkoord onderschreven, de Regionale Energiestrategieën 1.0 in Zuid-Holland vastgesteld en het provinciaal ruimtelijk beleid is hierop aangepast. De ChristenUnie heeft ingestemd met een investering in een warmteleiding van Rijswijk naar Leiden (WLQ+). De in de voorgaande periode vastgestelde opgave van 735,5 MW aan windenergie wordt waarschijnlijk eind 2023 gehaald.
- **Economisch bloei:** Een economie draait om mensen en hun welzijn; niet uitsluitend om financiële welvaart. De ChristenUnie heeft in het college het economisch beleid in de provincie kunnen richten op het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) en niet enkel op de zogenoemde 'topsectoren'. De provincie brengt MKB-ondernemers en gemeenten samen met MKB-deals. Ook heeft de ChristenUnie actief de ambitie ondersteund om een omslag te maken naar een meer duurzame en circulaire economie in alle sectoren in heel Zuid-Holland.
- **Samenleving:** Een vitale samenleving in stad en op het platteland is belangrijk, met ruimte om er voor elkaar te zijn én ruimte om van elkaar te verschillen. De fractie heeft regelmatig gepleit voor fysieke en financiële toegankelijkheid van voorzieningen. Ook heeft de ChristenUnie de

inclusie-agenda verbreed door aandacht te vragen voor inclusiviteit voor alle groepen en bijvoorbeeld voor het signaleren van antisemitisme.

- **Een omslag naar kringlooplandbouw in balans met de natuur:**

Boeren zijn onmisbaar o.a. als voedselproducent en als beheerders van het landschap. Het doel is vitale landbouw in evenwicht met biodiverse natuur.

De ChristenUnie heeft aangedrongen op het financieel aantrekkelijker maken voor boeren van natuur- en weidevogelbeheer. Ook heeft de ChristenUnie bij het college aangedrongen om zich hard te maken bij het Rijk en het CTGB (College voor toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden) om groene gewasbeschermingsmiddelen sneller toe te laten. De ChristenUnie heeft het college gevraagd om de ketenpartijen in de landbouw (banken, supermarkten, agro-industrie) rond de tafel te zetten om met boeren een leefbaar verdienmodel te ontwikkelen en werk te maken van een eerlijke prijs en een niet-vrijblijvende bijdrage van deze ketenpartners aan de landbouwtransitie.

Tenslotte heeft de ChristenUnie met twee moties een opdracht aan het college gegeven om met prioriteit de PAS-melders te legaliseren.

- **Een goed cultureel klimaat en behoud van erfgoed:**

Cultuur en erfgoed verrijken ons leven. De ChristenUnie heeft met twee amendementen, één motie en via deelname aan het college extra geld vrijgemaakt voor cultuur en erfgoed. Met succes is een deel van de bezuinigingen op de vaste partners teruggedraaid, is er extra geld vrijgemaakt voor restauratie van rijksmonumenten en is het budget eindelijk structureel in de begroting opgenomen zodat continuïteit is gewaarborgd.

- **Bescherming en behoud van de natuur**

De ChristenUnie heeft samen met andere partijen met succes geld vrijgemaakt voor het voortzetten van het meerjarig Actieplan Boerenlandvogels. Hierdoor neemt de biodiversiteit toe en wordt het aantal weidevogel-broedparen op niveau gebracht. Ook heeft de ChristenUnie er mede voor gezorgd dat er bij het intekenen van ecologische verbindingszones maatwerk wordt geleverd: zijn de lijnen die getrokken worden op de kaart wel logisch in de praktijk, voor de eigenaren van de betreffende percelen?

- **Een goede waterkwaliteit en goed waterbeheer**

De ChristenUnie heeft met succes aandacht gevraagd voor het beschermen van grondwater tegen vervuiling door boringen geothermie. De ChristenUnie heeft het college gevraagd om in samenwerking met de waterschappen een routekaart Kader Richtlijn Water te maken. Het college heeft in kaart gebracht welke stappen gezet moeten worden om de waterkwaliteitsdoelen in 2027 te halen. De ChristenUnie heeft het cruciale belang van voldoende waterbeschikbaarheid voor het tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden onder de aandacht gebracht. Met een aantal andere partijen heeft de ChristenUnie een watersymposium georganiseerd bij de heropening van het provinciehuis om het belang te benadrukken van het vroegtijdig integreren van water, bodemdaling en klimaatadaptatie in ruimtelijke ontwerpen.

- **Een passende woning voor iedereen**

De ChristenUnie heeft ingezet op maatwerk bij de keuze voor aantallen nieuwe woningen per hectare. Het College zette in op een hoge dichtheidsnorm. Onder druk van gemeenten en Provinciale Staten is dit vervangen door maatwerk. Hoge dichtheden hebben voordelen, zoals minder ruimtegebruik en beter benutten van het openbaar vervoer (OV), maar bebouwing moet passen bij de behoefte aan woningen en de eigenheid van een dorp of wijk.

- **Goede bereikbaarheid; ook in het meer landelijke gebied.**

De ChristenUnie heeft met succes gestreden voor betere bereikbaarheid van dorpen in de duin- en bollenstreek. Het College had een bezuiniging aangekondigd. Na een motie hebben de provincie en gemeenten alsnog een onderbouwd en gedragen plan gemaakt voor het oorspronkelijke beschikbare bedrag. Het college heeft hierdoor besloten de bezuiniging terug te draaien.

RUIMTE EN WATER

Polder Hooge Nesse | Heerjansdam

RUIMTE VOOR ELKAAR

1. RUIMTE EN WATER

Zuid-Holland heeft karakteristieke landschappen die grotendeels de identiteit van de regio bepalen. Een gevarieerd landschap zorgt voor een hogere waardering van onze woonomgeving en ons werkmilieu. Als bedrijven een nieuwe vestigingsplek kiezen dan speelt de kwaliteit van de leefomgeving een grote rol omdat werknemers dat belangrijk vinden. De ChristenUnie beschermt de leefomgeving, maar biedt ook ruimte aan nieuwe ontwikkelingen. 'Zorgvuldig ruimtegebruik' is daarbij het adagium. Bodem en water zijn leidend bij het bepalen waar wat kan worden gerealiseerd. De provincie voert de regio op bovenlokale ruimtelijke ordening.

Behouden en verbeteren kwaliteit van het landschap

De kwaliteit van het landschap staat flink onder druk. We hebben een integrale aanpak nodig waarbij de kwaliteit van het landschap zwaar weegt. Het belang van de cultuurhistorie moet een sturende factor zijn bij de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen. We streven naar het behouden of verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Soms leveren nieuwe ontwikkelingen en nieuwe ingrepen in het landschap juist geld op waarmee de meest waardevolle landschapselementen behouden kunnen worden. De provincie heeft een taak in het beschrijven van karakteristieke landschappen (in gebiedsprofielen) en in het borgen van de gebiedskwaliteiten in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Bij ingrepen in het landschap moeten initiatiefnemers aangeven hoe ze omgaan met het kwaliteitsbeleid.

Wij voelen een grote verantwoordelijkheid om onze ruimte zo in te richten dat we voor toekomstige generaties een goede leefomgeving achterlaten. Kwaliteit staat hierbij voorop en zorgvuldig ruimtegebruik is hierbij het uitgangspunt. De inrichting van de openbare ruimte moet aansluiten bij het eigen karakter van landschappen, dorpen en

steden. De omgevingsvisie biedt hiervoor kaders. Belangrijk is dat de inwoners worden betrokken bij de te maken keuzes. Door burgerparticipatie te organiseren zorgen we voor draagvlak. Inwoners, bedrijven en belangenorganisaties kunnen zelf een bijdrage leveren aan de plannen. In de specifieke paragrafen over alle provinciale taken met een ruimtelijke impact wordt ingegaan op ruimtelijke uitgangspunten.

Onze keuzes

- ⊕ Het belang van cultuurhistorie is een sturende factor bij de beoordeling van ruimtelijke ontwikkelingen. In gebiedsprofielen beschrijft en visualiseert de provincie de bestaande kwaliteiten van het landschap. De ChristenUnie wil deze gebiedsprofielen actualiseren. Bij inpassing van nieuwe functies zoals (energie) infrastructuur of windmolens, kijkt de provincie naar de kwaliteit van het landschap.
- ⊕ Ruimte is in de provincie Zuid-Holland schaars. De ChristenUnie gaat zorgvuldig om met deze schaarse ruimte. Nieuwe woningen of nieuwe werklocaties bouwen wij bij voorkeur binnen het bestaande bebouwde gebied en vlakbij het openbaar vervoer. De ChristenUnie ziet daarbij wel grenzen aan binnenstedelijk bouwen. De bebouwing moet passend zijn bij de schaal van de naastgelegen bebouwing. Nieuwbouw in kleine kernen is soms nodig voor het opvangen van 'eigen groei', tegengaan van krimp en het behouden van voorzieningen. En binnenstedelijk moet er voldoende groene ruimte overblijven als 'groene longen', voor recreatie en tegen hittestress.
- ⊕ Bodem en water zijn leidend bij het bepalen van wat waar kan worden gerealiseerd. Hierbij moet de provincie altijd een afweging maken tussen andere ruimtelijke belangen en openstaan voor innovatieve vormen van bouwen en omgaan met bodem en water. Bij ruimtelijke

plannen houdt de ChristenUnie rekening met de inpassing van het opwekken van duurzame energie, met klimaatadaptatie en waterbeheer.

- ⊕ De huidige omgevingsvisie van de provincie is te gedetailleerd en moet daardoor jaarlijks diverse keren worden aangepast. De ChristenUnie wil één nieuwe integrale omgevingsvisie op een meer strategisch- en visionair niveau, ontwikkeld met inwoners en gebruikmakend van ontwerpend onderzoek en met een houdbaarheid van tenminste vier jaar.
- ⊕ Zuid-Holland is een provincie met grote verscheidenheid, veel (grote) steden, verschillende grote economische belangen (het Rotterdamse havengebied, de tuinbouw enz.), maar ook met landelijk gebied, natuur en recreatiemogelijkheden. Er vinden veel verschillende activiteiten plaats. Gemeenten en provincie hebben beide een verantwoordelijkheid voor de leefomgeving. De provincie overlegt tijdig met gemeenten en stemt haar voorgenomen beleid met gemeenten af.
- ⊕ Regelgeving is vaak ingewikkeld. Het is daardoor voor ondernemers soms lastig om alle mogelijkheden goed te overzien. De ChristenUnie wil ondernemers ondersteuning aanbieden via onafhankelijke en deskundige adviseurs bij het inwinnen van advies. Gemeenten en provincies hebben er baat bij dat initiatiefnemers direct met kwalitatief goede plannen komen.
- ⊕ De woningbouwopgave is groot in een provincie waar ruimte schaars is. Per regio verschillen de afspraken. In meerdere gemeenten spelen verschillende woningbouwcorporaties een belangrijke rol in de woningbouwopgave. De ChristenUnie laat zich daarom informeren door gemeenteraadsfracties over de lokale situatie.

Water

Door klimaatverandering hebben we te maken met extreme neerslag en langdurige droogte. Natuurgebieden verdrogen en veenbodem oxideert. Gewassen verdorren op het land en op steeds meer plekken wordt de landbouw belemmerd door verzilting. Drinkwaterbedrijven luiden de noodklok over drinkwatervoorraden. In steden zorgen hittestress en piekbuien steeds vaker voor problemen. Ons klimaat verandert radicaal en dat vergt radicale oplossingen en maatregelen. Dit vraagt voor het watersysteembeheer om een nieuwe balans in het vasthouden, bergen en afvoeren van water. De ChristenUnie ondersteunt voluit het werk in de Deltaprogramma's waarin de overheden

samenwerken aan het vergroten van veiligheid en waterkwaliteit. Wij willen dat de provincie bij ruimtelijke ordening meer rekening houdt met waterveiligheid. Daar waar mogelijk kunnen we dankbaar gebruik maken van de natuur om waterveiligheid te bevorderen (ontwerpen naar de natuur.) Water en klimaatadaptatie moeten vroegtijdig geïntegreerd worden in ruimtelijke ontwerpen.

Waterhoeveelheid

De provincie werkt met waterschappen, gemeenten en inwoners aan allerlei projecten om het water veel langer in de eigen regio vast te houden. Piekbuien kunnen op allerlei manieren worden opgevangen (vergroening, waterbufferende systemen) zodat wateroverlast en overbelasting van het riool beperkt worden en hittestress wordt tegengegaan. Het is nodig dat we met gemeenten en waterschappen de inwoners in droge periodes oproepen om hun watergebruik aan te passen. De provincie is verantwoordelijk voor kwaliteit en kwantiteit van grondwater. De provincie kan bij het maken van allerlei ruimtelijke plannen veel meer gebruik maken van de waterkennis van de waterschappen. Het beleid voor het grondwater moet worden afgestemd met het beleid voor het oppervlaktewater, want het gaat om hetzelfde watersysteem.

Waterkwaliteit

Het creëren van schone en ecologisch gezonde watersystemen vereist veel aandacht van provincie, waterschappen en andere partners door onder andere beperking van ongewenste uitstoot van milieuverontreinigende middelen en aanleg van natuurvriendelijke oevers. De waterkwaliteit voldoet op veel plaatsen nog niet aan de eisen, hoewel het inzamelen en zuiveren van afvalwater al fors is verbeterd. De provincie moet de komende jaren verder werken aan de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), in 2027 moeten we de KRW-doelen behalen. Wij pleiten daarom voor beleid dat ongewenste verontreiniging van oppervlaktewater en grondwater door bijvoorbeeld mest, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnresten voorkomt.

Drinkwater

De toenemende droogte en stijgende vraag naar drinkwater zet de drinkwaterwinning onder druk. Het is voor de drinkwaterbedrijven een uitdaging om te blijven voldoen aan zowel de kwantiteit als kwaliteit van het drinkwater. Naast het zoeken naar nieuwe winningslocaties, is het van belang

om zoveel mogelijk kraanwater te besparen door gebruik te maken van innovatieve oplossingen. Er zijn voldoende regen- en grijswatersystemen op de markt die voldoen aan wet- en regelgeving en die inpasbaar zijn in de meeste woningen. De provincie kan het aanbrengen van de regenwater- en waterrecyclesystemen onder andere stimuleren door deze op te nemen in de regionale woonakkoorden en een actieve bijdrage leveren in de informatievoorziening. In samenwerking met gemeenten kan er een subsidieregeling worden geopend, om te voorzien in een tegemoetkoming van de installatie- en aanschafkosten. Het meest efficiënt is om nieuwbouwwoningen direct te voorzien van een regen- of grijswatersysteem. Op deze manier kan veel drinkwater worden bespaard.

Waterschappen

We raadplegen de waterschappen bij ruimtelijke plannen. Landbouw, natuur en bebouwing stellen in een gebied elk hun eigen eisen aan optimaal waterbeheer. De provincie stelt duidelijke regels en normen op, zodat waterschappen in tijden van droogte zorgen voor voldoende aanvoer van zoet water. Hierbij moeten we steeds keuzes maken tussen verschillende belangen. De agrarische bedrijven moeten genoeg ruimte en mogelijkheden houden om hun bedrijf goed te kunnen laten draaien, maar daarnaast moeten ook de natuurbelangen worden gediend én de woonfunctie worden ondersteund. Het gaat ons op de lange termijn niet lukken om in alle laaggelegen polders alle waterpieken buiten de deur te houden. We moeten ons voorbereiden op wonen en werken in gebieden die enkele dagen per jaar blank staan. Klimaatadaptatie begint met klimaatacceptatie: we moeten weer leren om te leven met water. De regel 'peil volgt functie' maakt bij de inrichting van nieuwe gebieden plaats voor het principe 'functie volgt peil'.

Onze keuzes

- + Het waterbewustzijn is niet bij iedereen even groot. De ChristenUnie wil dit bewustzijn verhogen door bijvoorbeeld een 'waterbalans' te maken als fundering onder het beleid. Hoeveel water valt er? Hoeveel wordt er verbruikt en hoeveel stroomt er weg? Wat is het effect van ruimtelijke plannen op het watersysteem?
- + In laaggelegen gebieden moeten we ons voorbereiden op periodes met wateroverlast. De ChristenUnie wil dat de provincie zoekt naar concrete en gebiedsgerichte oplossingen om in lage gebieden veilig te kunnen wonen en

werken. Hierbij wordt gedacht aan bouwen op terpen, wegen op dijken en het opdelen van gebieden.

- + De provincie brengt samen met gemeenten en waterschappen in kaart met welke gevolgen van klimaatverandering rekening moet worden gehouden, zoals verzilting en (on)voldoende zoet water, hittestress en wateroverlast.
- + De provincie blijft investeren in de aanleg van natuurlijke klimaatbuffers. Zo draagt zij bij aan een robuuste natuur en aan blauwgroene structuren in steden tegen hittestress. Denk daarbij aan bomen, vaste planten, gras of sloten. In toekomstige situaties zijn we dan beter bestand tegen weersextremen.
- + De provincie zoekt naar concrete oplossingen om te komen tot waterberging in gebieden waar dat nodig is samen met betrokken bewoners en waterschappen.
- + De provincie zorgt voor een stresstest waar het gaat om waterveiligheid. Waarin onder meer gekeken wordt naar evacuatieplannen en gekeken wordt naar de bereikbaarheid van ziekenhuizen en andere essentiële gebouwen onder extreme (weers)omstandigheden.
- + De provincie werkt met de Waterschappen de routekaart voor de volledige implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) verder uit. Het water dient in 2027 aan de kwaliteitseisen van de KRW te voldoen.
- + De provincie pakt het waterverziltingsprobleem aan door waterbeheermaatregelen én door het steunen van onderzoek naar gewassen die gedijen in zilte omgevingen.
- + De provincie zorgt voor goede afstemming met gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven bij de planning van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen.
- + De provincie zoekt naar 'koppelkansen' om bij projecten door waterschappen ook direct natuurdoelen en recreatievoorzieningen te realiseren.
- + De provincie maakt met de waterschappen een plan voor de aanpak van watervervuiling door recreatieschepen. Alle schepen hebben een vuilwatertank, maar deze tank wordt zelden gebruikt. Er komt meer voorlichting over het gebruik van deze tanks en een betere handhaving.
- + De provincie en de waterschappen werken hard aan innovaties voor waterbesparing en voor het hergebruik van meststoffen uit rioolslib.

Bodem

De bodemdaling in de veenweidegebieden is nog steeds een onderschat probleem. Er dreigt een enorme schade aan gebouwen en aan infrastructuur door het regelmatig verlagen van het waterpeil. Als veen droog valt dan oxideert het en dat leidt tot uitstoot van grote hoeveelheden broeikasgas (CO₂), terwijl teveel vernatten leidt tot methaanuitstoot. De ChristenUnie is van mening dat we fundamenteel anders moeten gaan werken om de bodemdaling flink te vertragen. De melkveehouderij in veenweidegebieden moet zich aanpassen aan de nieuwe omstandigheden, maar blijft een belangrijke bedrijfstak in deze gebieden. We moeten in sommige polders onderwaterdrainage aanleggen en in andere polders snel gaan experimenteren met andere teelten en ondernemers daarin steunen. De visie op de toekomst van de veenweidegebieden wordt gevormd in een bottum-up proces met betrokkenen in de veenweidegebieden: de veenweidestrategie. In de Omgevingsvisie moet de provincie voor de lange termijn ingrijpende keuzes maken.

Onze keuzes

- + De provincie communiceert dat onderbemaling een grens kent en dat het waterpeil in veenweidegebieden verhoogd zal moeten worden om aan de klimaatdoelstellingen te kunnen voldoen, terwijl teveel vernatten kan leiden tot methaanuitstoot, gezocht moet worden naar een optimaal evenwicht.
- + De provincie stimuleert de aanleg van onderwaterdrainages.
- + De provincie stimuleert economische ketens, zodat "natte teelt" voor landeigenaren een haalbare keuze wordt. Er zijn nieuwe verdienmodellen nodig voor boeren met hoog water. De provincie initieert verder onderzoek naar nieuwe verdienmodellen, waaronder onderzoek naar 'natte teelten'.
- + De provincie maakt in overleg met alle belanghebbenden concrete plannen waarin wordt beschreven op welke manier de bodemdaling wordt geremd (veenweidestrategie).
- + De provincie ontwikkelt innovatieve methodes om de bodem weer te laten stijgen, zoals teelt van veenmos.
- + De provincie stimuleert het oplossen van knelpunten in de waterveiligheid die ontstaan zijn door de bodemdaling.

Klimaat en energie

Stad aan 't Haringvliet | Goeree-Overflakkee

RUIMTE VOOR ELKAAR

2. KLIMAAT EN ENERGIE

Het provinciale energie- en klimaatbeleid van de ChristenUnie staat in het teken van de bijbelse opdracht om te bouwen en te bewaren. Wij zijn geen verbruikers van de schepping, maar mogen deze beheren. In de laatste eeuwen hebben we roofofbouw gepleegd op de aan ons toevertrouwde schepping. De klimaatverandering dwingt ons betere keuzes te maken om deze aarde op een goede manier door kunnen geven aan volgende generaties. Rentmeesterschap is een kernwaarde van de ChristenUnie. We houden steeds voor ogen dat ontwikkelingen en besluiten een duurzame bijdrage moeten leveren, voor deze generatie en voor toekomstige generaties.

Samen voor het klimaat

De klimaatopgave hoort te leiden tot een provincie-brede en integrale aanpak en terug te komen in elk voorgesteld beleid of activiteit. De klimaatopgave kan ook alleen samen worden opgepakt door inwoners, bedrijven en alle overheden. De provincie stimuleert het gesprek bij het opstellen van Regionale Energie Strategieën (RES) vanuit haar ondersteunende, faciliterende en kaderstellende rol. Zij draagt bij aan regionale afstemming vanuit het oogpunt dat zij niet de rol overneemt, maar door verbindingen te leggen nieuwe mogelijkheden laat ontstaan.

Bij het lokaal opwekken van energie vindt de ChristenUnie dat de provincie zich maximaal moet inzetten om zoveel mogelijk draagvlak te realiseren. De provincie communiceert daarom dat de energie-transitie noodzakelijk is, veel ruimtelijke impact zal hebben en moeilijke keuzes vergt. En ook dat veranderingen in het landschap ten gevolge van de opwek van duurzame energie onvermijdelijk zijn. Wij streven naar behoud van zichtlijnen en open ruimten. Windmolens worden bij voorkeur opgesteld in clusters of in lijnopstelling langs de (snel)weg en/of het spoor, grote open

wateren en bedrijventerreinen. Onze voorkeuren overleggen we met buurprovincies en gemeenten. De provincie geeft ruimte om te onderzoeken of bestaande locaties kunnen worden uitgebreid. De provincie ontwikkelt ook ruimtelijke beleid voor de opslag van energie. Omwonenden worden nauw betrokken bij plannen voor windenergie en kunnen profiteren van de voordelen. Mede-eigenaarschap zorgt voor het eerlijker verdelen van de lusten en lasten.

Onze keuzes

- + De ChristenUnie heeft aandacht voor de betaalbaarheid van energie voor iedereen. De provincie geeft voorrang aan instrumenten die zich richten op energiebesparing en het duurzaam opwekken van energie waarbij de voordelen vooral toekomen aan inwoners met minder financiële mogelijkheden.
- + De provincie werkt samen met inwoners, bedrijven, gemeenten en waterschappen aan de Regionale Energie strategieën (RES). In de RES'en wordt gewerkt aan het besparen op energie en aan het duurzaam opwekken van elektriciteit. De provincie houdt toezicht op de regio's, zodat de doelstellingen worden gehaald en de opgave rechtvaardig wordt verdeeld. De provincie legt haar energiebeleid vast in haar omgevingsbeleid.
- + De provincie organiseert "regionale energietafels" om afstemming tussen gemeenten, waterschappen en netbeheerders te faciliteren over de manier waarop de energie- en klimaatambities zijn te bereiken. Regionale afstemming voorkomt dat bij onvoldoende eigen investering inwoners worden buitengesloten.
- + De provincie ontwikkelt in overleg met netwerkbeheerders een kansenkaart voor duurzame energieopwekking, waarmee ze zowel de initiatiefnemers als netwerkbeheerders richting geeft.

- + De provincie maakt in haar plannen inzichtelijk wat het te verwachten effect is van de voorstellen op de uitstoot van broeikasgassen. Ook maakt de provincie inzichtelijk welke gevolgen de plannen hebben voor andere ruimtelijke vraagstukken in hetzelfde gebied.
- + De provincie stelt eisen aan de manier waarop initiatiefnemers samen met de omgeving zoeken naar de beste locatie, vorm en landschappelijke inpassing. Initiatiefnemers wordt gevraagd meerdere alternatieven voor te stellen. Bewoners krijgen inspraak bij het kiezen van de juiste locaties.
- + De provincie stimuleert en faciliteert met participatiemodellen de inspraak van inwoners, waarbij zij optimaal gebruik maakt van de rollen van gemeenten, coöperaties, buurtschappen e.d.
- + De provincie geeft initiatieven vanuit de lokale gemeenschap voorrang boven commercieel gedreven initiatieven. De provincie kijkt samen met gemeenten naar financiële voordelen voor breed gedragen projecten. Bijvoorbeeld korting op leges.
- + De provincie stimuleert en ondersteunt de professionalisering van lokale energie-coöperaties.
- + De provincie kan via subsidieregelingen initiatiefnemers stimuleren om een minder rendabele maar betere landschappelijke inpassing mogelijk te maken. Dubbelbestemmingen van gronden en eisen rondom tijdelijkheid van installaties zijn mogelijkheden die de ChristenUnie wil inzetten om zo het draagvlak te vergroten.
- + De provincie zorgt voor nuance in de standpunten en voorkomt polarisatie tussen belangengroepen door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met LTO en andere agrarische collectieven en terrein behorende organisaties om zowel do's als don'ts te inventariseren rondom de ontwikkeling van zonneparken in landelijk gebied.
- + De provincie stimuleert (om)scholing van vakmensen binnen een gespannen arbeidsmarkt. Vakmensen die hard nodig zijn om de omslag naar duurzame energie te kunnen maken.

Besparen van energie en verminderen van broeikasgassen

De ChristenUnie wil dat de provincie vol inzet op energiebesparing. De hoeveelheid opgewekte duurzame energie is voorlopig beperkt en een aanzienlijk deel van de energieopwekking gaat daarom gepaard met CO2 uitstoot. Wat je niet gebruikt,

hoef je ook niet op te wekken.

Onze keuzes

- + De beste energie is bespaarde energie. Daarom moet de provincie Zuid-Holland zich aansluiten bij het Nationaal Isolatieprogramma. We beginnen waar de besparing het hardst nodig is, zoals bij de sociale woningbouw.
- + Met innovatieve oplossingen kunnen we nog meer besparen. De provincie ondersteunt innovatieve projecten en programma's.
- + De provincie werkt in overleg met gemeenten aan instrumenten om het energiezuiniger maken van gebouwen en woningen te versnellen.
- + Warmtevoorziening maakt een belangrijk deel uit van de energietransitie. Slim koppelen van industrie- en woongebieden bevordert het circulair/restgebruik van warmte.
- + De provincie ontwikkelt een integrale aanpak van energiebesparing in de industrie door advisering en handhaving. Om de effectiviteit van de inzet te vergroten, ondersteunt de provincie een energieloket en energiecoaches en werkt zij samen met andere partijen om kennisvermeerdering en -deling te bevorderen.
- + De provincie komt met een bedrijventerrein-gerichte aanpak om de coöperatieve instelling te vergroten. Omgevingsdiensten kunnen daarin ondersteunen.
- + De provincie zorgt ervoor dat haar fondsen voor energie en innovatie toegankelijk zijn (bijvoorbeeld door een lage rente) zodat projecten gerealiseerd kunnen worden die niet met behulp van commerciële geldverstrekkers van de grond komen.
- + De provincie coördineert in samenwerking met gemeenten de ontwikkeling van regionale plannen voor andere energiebronnen dan aardgas voor de verwarming van gebouwen [warmtetransitie].
- + De provincie integreert de effecten van uitstoot van broeikasgassen in haar beleid.
- + De provincie stimuleert vervoer dat gebruikmaakt van hernieuwbare brandstoffen. De ontwikkeling van waterstof dient daarin een dusdanige toepassing te krijgen dat het rendement daarvan in evenwicht staat met de productie daarvan.
- + De provincie geeft zelf het goede voorbeeld in het reduceren van de CO2 uitstoot. Zij blijft inzetten op het klimaatneutraal maken van de provinciale organisatie. Nieuwe provinciale infrastructuur moet klimaatneutraal worden aangelegd.

Opwekken duurzame energie

We willen op termijn niet meer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Investeren in groene duurzame stroomvoorzieningen zoals wind- en zonne-energie is noodzakelijk om klimaatverandering tegen te gaan. Deze energietransitie brengt wel veel investeringskosten met zich mee. Maar af- en uitstel leidt op termijn ook tot kostbare of onherstelbare schade. Een andere reden om te investeren in duurzame energie is dat de invoer van energie uit het buitenland vanuit financiële en geopolitieke overwegingen een steeds knellender afhankelijkheid oplevert. Met name lage inkomens in de sociale woningbouw zijn hiervan de dupe. Vanuit die kwetsbaarheid heeft de provincie de taak om alle inwoners binnen een evenwichtig speelveld te laten deelnemen aan de energietransitie, zodat de economische ongelijkheid niet toeneemt.

De provincie zet met beleidskaders en de omgevingsvisie in op een brede mix van mogelijkheden, van wind op land, geothermie (aardwarmte), aquathermie, zonneparken op land die passen in het landschap en hergebruik van restwarmte. Bij geothermie beschermen wij ons grondwater: boringen mogen niet plaatsvinden in drinkwaterbeschermingsgebieden en in gebieden waarin aanvullende strategische grondwatervoorraden liggen. De provincie moet erop toezien dat deze regelgeving wordt nageleefd. Onderzoeken naar en besluitvorming over kernenergie laat de provincie bij het Rijk. Het Rijk is hiervoor het bevoegde gezag.

De provincie neemt regie in de ruimtelijke inpassing van energieopwekking. Wind en zon zijn beide nodig om de opgave te realiseren en daarbij efficiënt gebruik te maken van het netwerk. Met betrekking tot de gezondheidseffecten van windmolens wordt landelijk gewerkt aan nieuwe normen. De provincie houdt de regie over haar eigen ruimte en bekijkt de verschillende ruimtelijke opgaven integraal. De provincie maakt bij haar onderzoeken gebruik van zonneladders en stelt kaders voor het opwekken van windenergie.

Onze keuzes

- + De provincie zet allereerst in op zonnepanelen op daken van woningen en bedrijven.
- + De provincie zet verder in op meervoudig ruimtegebruik. Landbouwgronden worden niet (enkel) ingezet voor het opwekken van zonne-energie als deze geschikt zijn voor het verbouwen van voedsel.

- + De provincie ontwikkelt beleid om leegstaande industriegebieden en "pauzelandschappen" te gebruiken voor het opwekken van zonne-energie. Dit kan door voorwaarden te verbinden aan de aanleg van zonneparken waarbij de pauzelandschappen voor bijvoorbeeld 20 jaar in te zetten zijn als zonnepark.
- + De provincie voert de regie over een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing van duurzame energieopwekking en stelt daarvoor de kaders. De provincie werkt hierbij samen met gemeenten, maar is bereid voor grote projecten de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke inpassing over te nemen.
- + De provincie komt met een plan om netwerkcapaciteit en opslagmogelijkheden te creëren voor energie (niet- fossiele), zodat we deze energie veel efficiënter gaan gebruiken.
- + De provincie zorgt ervoor dat risico's en veiligheidsaspecten van duurzame energieopwekking goed in kaart zijn gebracht en dat risico's binnen aanvaardbare grenzen blijven.
- + De provincie stimuleert dat gronden zoals parkeerterreinen, waterzuiveringsinstallaties en ruimte langs infrastructuur zoveel mogelijk ook gebruikt worden voor het opwekken van zonne-energie. Voor provinciale wegen stellen we als voorwaarde dat geluidsschermen ook functioneren als energieopwekking.
- + De provincie stimuleert door haar eigen inkoopbeleid het circulair en CO2-arm produceren.
- + De provincie zet bij bestaande bouw in op een ambitieuze warmtetransitie. Regionale warmtenetten worden duurzaam en toekomstbestendig ontwikkeld. De provincie faciliteert met haar ruimtelijke instrumenten de aanleg van het warmtewetnet van Rotterdam naar Den Haag (Warmteling) en de aftakking van Rijswijk naar Leiden (Warmteling+) door de Gasunie. De provincie verleent voor de Warmteling+ de afgesproken investeringssubsidie.
- + De provincie onderzoekt met het Rijk een alternatief gebruik van het bestaande gasnetwerk.

A photograph of a modern apartment building with balconies, a stone bridge over a canal, and lush greenery. The building is white with dark accents and has several balconies with glass railings. The bridge is made of stone and has a white railing. The canal is in the foreground, and there are trees and bushes around it. The sky is overcast.

Natuur en stikstof

Spijkenisse

RUIMTE VOOR ELKAAR

3. NATUUR EN STIKSTOF

De ChristenUnie wil dat ook volgende generaties kunnen genieten van de grootsheid van Gods schepping. Juist in de natuur zien we die grootsheid. In coronatijd hebben veel mensen de natuur herontdekt. De explosieve toename aan recreatief gebruik had echter ook een keerzijde: er vond meer verstoring plaats. Verder zien we overal om ons heen dat milieuvervuiling de natuur aantast, dat de biodiversiteit (soortenrijkdom) afneemt en dat natuur vaak in de verdrukking komt door economische activiteiten. De natuur levert schoon drinkwater en allerlei andere 'ecosysteemdiensten' die van levensbelang zijn, waarvan de waarde moeilijk in geld is uit te drukken.

Nederland verkeert in een stikstofcrisis. In 2015 kwam de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), maar deze aanpak bleek geen oplossing te bieden. In mei 2019 werd door de rechter een streep door de PAS gezet. Sindsdien houdt stikstof Nederland in zijn greep. We zijn genoodzaakt om de balans tussen de schepping en welvaart te herstellen. Dit is geen gemakkelijke opgave. De afgelopen jaren zijn diverse maatregelen genomen om de stikstofuitstoot terug te dringen, maar het is nog niet voldoende om de natuur te herstellen en perspectief te bieden aan inwoners en ondernemers. Wel zijn er meer middelen vrijgemaakt voor natuurherstel. Dat zorgt weer voor toename van biodiversiteit, die op haar beurt weer noodzakelijk is voor leven op aarde.

Natuurinclusieve samenleving

De ChristenUnie streeft naar een natuurinclusieve samenleving waarbij de natuur geen sluitstuk is maar een uitgangspunt. We vinden het belangrijk dat er regels zijn die de natuur beschermen en dat het belang van de natuur eerlijk afgewogen wordt tegen andere belangen. Natuurinclusiviteit moet daarbij het uitgangspunt zijn. We moeten leren leven met een veranderend klimaat en onze natuur en het beheer daarop inrichten in zowel stede-

lijke-, natuur- en plattelandsgebieden. Een goed natuurbeleid kan niet zonder langjarige kaders voor doelen en vergoedingen, een adequate ruimtelijke sturing, een passende beloning voor geleverde diensten en een intensieve samenwerking tussen overheid, terrein behorende organisaties, boeren en particulieren. De ChristenUnie vindt het belangrijk om samen te werken met de waterschappen om de waterkwaliteit en het watersysteem verder te versterken en toekomstbestendig te maken.

Onze keuzes

- + De provincie zet in op een natuurinclusieve samenleving waarbij aandacht voor natuur en biodiversiteit het uitgangspunt is.
- + Natuurbeheer door particulieren en boeren moet kunnen bijdragen aan een verdienmodel voor deze zelfrealisatoren.
- + De provincie gaat hittestress in stedelijke omgeving tegen door gemeenten en andere partijen te stimuleren om groene oases en waterpleinen te realiseren.
- + De provincie stimuleert een betere samenhang tussen natuur- en klimaatbeleid: klimaatadaptatie krijgt prioriteit in het natuurbeleid.
- + De provincie voert samen met organisaties en agrarische collectieven het Actieplan boerenvogels uit. Uit natuurrapportages blijkt dat het slecht gaat met weidevogels en akkervogels. De rijksoverheid wil de bescherming van weidevogels een extra stimulans geven en provincies moeten daarop inspelen.
- + De provincie geeft prioriteit aan de bestrijding van exoten omdat invasieve soorten zoals de Amerikaanse rivierkreeft voor veel schade zorgen.

Natuurontwikkeling

Provincies zijn verantwoordelijk voor het natuurbeleid en geven hier met een gebiedsgerichte aanpak invulling aan. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt met de Natura 2000 gebieden

een samenhangend netwerk van natuurgebieden. De provincie draagt een internationale verantwoordelijkheid voor de bescherming van deze gebieden. De beheerders en eigenaren van deze terreinen zijn de belangrijkste partners voor het natuurbeleid en voor behoud van soortenrijkdom. Met de landelijke Bossenstrategie zorgt de provincie Zuid-Holland voor een kwaliteitsimpuls voor de bestaande bossen. Meer bos is nodig voor de biodiversiteit en voor het vastleggen van CO2. De omvang en de kwaliteit van bossen staan onder druk, daarom streven de Rijksoverheid en de provincie Zuid-Holland naar een uitbreiding van het bosareaal met minimaal 15 hectare. Op de gronden binnen het Nationaal Natuurnetwerk streven we naar maximale biodiversiteit, dus inheemse bomen. We zetten in op herstel van houtwallen, singels en hagen (met vergoeding voor de terreinbeheerder) en op structureel meer bomen en/of struiken waar dat passend is. Niet alleen nieuwe impulsen, maar ook het beheer en onderhoud van natuurgebieden moet goed worden geregeld.

Onze keuzes

- ⊕ Een kwalitatief goed functionerend NNN en robuuste ecologische verbindingszones zijn nodig om natuurgebieden met elkaar te verbinden en de soortenrijkdom van flora en fauna te versterken. De ChristenUnie heeft als doel om de ontwikkeling van het NNN in 2027 te voltooien. De Natura2000 gebieden worden goed beschermd. Het beheer en onderhoud van natuurgebieden moet goed worden geregeld.
- ⊕ Stille en duisternis hebben grote waarde. De ChristenUnie wil per gebied in het provinciaal omgevingsbeleid aangeven in welke gebieden deze waarden worden geborgd. Er blijft in andere gebieden wel ruimte voor licht en geluid. Bijvoorbeeld bij tuinbouw of op een industrieterrein.
- ⊕ Bos en bomen spelen een belangrijke rol om natuur in en om de stad te versterken. Vergroening van het stedelijk gebied heeft veel voordelen. Het geeft lucht, ruimte voor recreatie, verkoeling van de stad en het kan fungeren als natuurlijke brug naar het landelijke gebied. De ChristenUnie wil dat er 15 hectare bosareaal bijkomt.

Fauna- en predatiebeheer

Het is een illusie dat we de natuur in Nederland helemaal de vrije hand kunnen geven. Beheer van

flora en fauna is nodig om te voorkomen dat een populatie de draagkracht van een gebied te boven gaat. Boeren en natuurbeheerders zijn partners om de populatie van boerenlandvogels te bevorderen en predatoren te verjagen. Het is van het grootste belang om vroegtijdig en gezamenlijk het beheer aan te pakken, zodat voorkomen wordt dat populaties schade aanbrengen aan natuurgebieden. Jacht is een sluitstuk op een pakket beheermaatregelen van een natuurgebied. Waar mogelijk zetten we in op alternatieve methoden voor jagen. De discussie over de beste vorm van faunabeheer moet starten bij de draagkracht van een gebied en de vraag hoeveel schade we accepteren. De uitkomst daarvan is bepalend voor de betreffende beheersmaatregelen. Door roofdieren wordt een groot deel van de jonge vogels opgegeten. Als we bepaalde vogelpopulaties willen laten toenemen, zullen de rivalen van deze vogels zorgvuldig en diervriendelijk beheerd moeten worden. Een breder plan met betrekking tot faunabeheer is nodig zodat de middelen die de provincie Zuid-Holland en de energie die de terreinbeheerders hierin steken niet verloren gaan.

Invasieve exoten komen we steeds vaker tegen. Doordat dieren en planten het goed kunnen vinden in onze natuur en in de steden en er vaak geen natuurlijke vijand is, planten ze zich gemakkelijk voort. Het is ook hier van belang dat we tijdig signaleren waar problemen zich voordoen met invasieve exoten, zodat er beheermaatregelen kunnen worden genomen.

Onze keuzes

- ⊕ De provincie stimuleert goed en tijdig beheer zodat populaties niet groter worden dan het gebied aankan.
- ⊕ De provincie geeft prioriteit aan de bestrijding van exoten omdat invasieve soorten voor veel schade zorgen.
- ⊕ De provincie monitort dier- en vogelsoorten die door ruimtegebrek zich vestigen in het stedelijk gebied op negatieve gevolgen en neemt deze mee in beheersplannen.
- ⊕ De provincie maakt het voor boeren makkelijker en goedkoper om wildschade op te geven.
- ⊕ De provincie regelt voldoende menskracht voor voorlichting, vergunningverlening en handhaving.
- ⊕ De provincie borgt een strikte bescherming voor wilde ganzen (die bij ons overwinteren) en een doordachte bestrijding van verwilderde ganzen (die bij ons overzomereren).

- + De provincie gaat voedselverspilling tegen en wil daarom geschoten wild opnemen in de voedselketen.

Stikstof: iedereen draagt bij

Als rentmeesters van de schepping staan we voor een grote opgave omdat de natuur zucht onder de druk van economische groei en welvaart. Wij zijn ervan overtuigd dat de enige manier om uit de stikstofcrisis te komen is door te werken aan duurzaam natuurherstel en door grenzen te stellen aan de manier waarop we met onze welvaart omgaan. Als provinciale overheden zijn wij verantwoordelijk voor natuurbeleid en willen we ons inzetten voor soortenrijkdom en robuuste natuur. Een drastische vermindering van stikstofuitstoot is hierbij noodzakelijk. De ChristenUnie vindt dat alle sectoren proportioneel moeten bijdragen. In de samenleving moeten de lasten rechtvaardig worden verdeeld. De schuld van de ontstane crisis ligt niet bij één sector of bij alleen de overheid. Het is een maatschappelijk probleem; het gaat ons allemaal aan. Door iedereen proportioneel bij te laten dragen, zorgen we voor een eerlijke verdeling.

Boeren zorgen voor ons voedsel en voor een leefbaar platteland. Er is een toekomst voor landbouw in Zuid-Holland, maar het zal anders moeten. In stikstofgevoelig gebieden, zoals rondom een Natura2000 gebied, komen alle belangen van partijen (landbouw, industrie, natuur, wonen) bij elkaar. Binnen die gebieden moeten dan ook de juiste afwegingen worden gemaakt om het herstel in gang te zetten. Als we ruimte hebben om nieuwe projecten te ontwikkelen, laten we dit niet bepalen door degene met de grootste portemonnee, maar bepaalt het maatschappelijk belang waar de ruimte voor ingezet kan worden. Ondernemers hebben veel expertise over hoe zij stikstofreductie kunnen behalen. Overheden kunnen hen daarbij helpen.

Onze keuzes

- + Het doel van het stikstofbeleid is om de natuur te herstellen. De ChristenUnie steunt het landelijke doel van reductie van de stikstofuitstoot: ammoniak en stikstofoxiden.
- + De provinciale gebiedsprocessen zijn leidend voor het stikstofbeleid. Hierbij combineert de provincie opgaven en sluit zij aan bij bestaande overlegstructuren. In de gebiedsaanpak wordt vastgesteld wie welke reductie moet leveren. Alle sectoren moeten hun bijdrage leveren.

- + In Zuid Holland komt de neerslag van stikstof in de natuurgebieden aan de kust voor een groot deel uit het buitenland en van de scheepvaart. Deze uitstoot vraagt landelijke en internationale maatregelen.
- + In de agrarische sector is vermindering van vee slechts een middel om tot stikstofreductie te komen en geen doel op zichzelf. Minder vee of extensiveren is één van de middelen naast managementmaatregelen en technologische innovatie.
- + De provincie biedt bedrijven – indien aan de orde – een ruimhartige volledige schadeloosstelling als zij hun onderneming moeten sluiten en biedt hulp bij het desgewenst opbouwen van een ander bedrijf of bij om- of bijscholing naar een ander beroep. Dit geldt voor boeren, maar ook voor de industriële bedrijven die op een verkeerde plek zitten.
- + De provincie gaat samen met boeren en ketenpartners en met het Rijk en de Europese Commissie nieuwe duurzame verdienmodellen en belemmerende regelgeving verkennen, zodat boeren een nieuw toekomstperspectief krijgen.

NOx en NH3-emissies en vergunningen

Natuurherstelmaatregelen vormen geen compensatie voor stikstofuitstoot. We hebben te lang op de pof geleefd. Door jarenlang fictieve stikstofruimte in te zetten voor (nieuwe) ontwikkelingen, hebben we onszelf in de problemen gewerkt. De ChristenUnie wil haast maken met het verminderen van de stikstofuitstoot ten behoeve van de natuur. De ruimte die we daarmee creëren, moeten we niet direct inzetten voor nieuwe bedrijfsontwikkelingen. Daarmee is de natuur niet geholpen en gaan we de emissiedoelen in 2025 en 2030 niet halen. Doordat elke nieuwe ontwikkeling niet mag leiden tot meer stikstof in de natuur, moet compensatie gezocht worden door bestaande activiteiten te stoppen of op andere wijze in te richten, zodat de stikstofuitstoot afneemt.

Heel veel vergunningen zijn niet op orde. Als deze vergunningen allemaal gelegaliseerd worden dan kost dat enorm veel stikstofruimte. De grote vraag is waar die stikstofruimte vandaan moet komen. Eenmaal weggegeven stikstofruimte kan niet meer worden teruggegeven zonder financiële compensatie. Voorkomen moet worden dat lukraak boeren worden opgekocht ten gunste van de industrie en andere bedrijvigheid.

De provincie steunt boeren in de transitie van hun bedrijfsvoering om stikstofreductie te genereren. Ook de supermarkten, agro-industrie en de banken en consumenten zullen hierin moeten meebewegen. Hierbij worden de minder draagkrachtigen niet uit het oog verloren, maar zullen er maatregelen naar draagkracht worden getroffen.

Onze keuzes

- ⊕ Zuid-Holland geeft voorrang aan legalisatie van de 235 PAS-melders. Deze ondernemers hebben in het verleden geen vergunning hoeven aanvragen, maar hun bedrijven zijn in 2019 ineens “illegaal” geworden. De provincie ondersteunt boeren positief en actief in het transitieproces.
- ⊕ De provincie voorkomt marktwerking met vergunningen. Vrije marktwerking met stikstofrechten is geen goed vertrekpunt voor de gebiedsprocessen. Voorkomen moet worden dat de ondernemer of particulier met het meeste geld bepaalt wat er gebeurt.
- ⊕ De provincie zorgt ervoor dat elk bedrijf een meetsysteem krijgt om haar emissie te meten. Zo kan worden vastgesteld of doelen worden gehaald. Daarmee wordt ook duidelijk in hoeverre de stikstofreducerende maatregelen werken.
- ⊕ De provincie zet actief in op het terugbrengen van de ruimte voor emissies in vergunningen van alle type. De Beste Beschikbare Technieken moeten worden ingezet door bedrijven en industrieën.

Wonen

Waddixveen

RUIMTE VOOR ELKAAR

4. WONEN

Iedereen heeft behoefte aan een thuis. Sterker, wonen is in ons land een sociaal grondrecht. In artikel 22 van de Grondwet staat het zo: "Bevordering van voldoende woongelegenheden is voorwerp van zorg der overheid." Wonen gaat over zoveel meer dan stenen stapelen. Wonen gaat over samenleven, over samenhang, over het zijn van een gemeenschap in een straat of buurt, in een wijk of dorp.

Betaalbare en voldoende woningen

Door de sterk gestegen huizenprijzen en krapte op de huizenmarkt kunnen veel inwoners in Zuid-Holland geen betaalbare woning vinden. De ChristenUnie wil dat er landelijk 100.000 woningen per jaar bijkomen, waarbij een substantieel deel beschikbaar komt voor starters en senioren. De provincie neemt hierbij de regie.

Onze keuzes

- + De provincie neemt de regie op de beschikbaarheid van voldoende locaties om woningen te kunnen bouwen. De woningbouw moet versneld worden. De provincie zorgt voor een plancapaciteit van 130% ten opzichte van de behoefte aan woningen, zodat er altijd voldoende locaties beschikbaar zijn. In woningbouwgebieden waar een plancapaciteit van 130% niet voldoende is, biedt de ChristenUnie ruimte om dit percentage te verhogen.
- + De provincie stopt met verschuiven van woningbouwopgaven tussen gemeenten, omdat dit niet bijdraagt aan vergroting van de totale plancapaciteit in de provincie.
- + De provincie streeft naar 30% sociale huur en 35% betaalbare koopwoningen en middenhuurwoningen in elke gemeente. Gemeenten die deze percentages nu niet hebben, moeten bij nieuwe plannen hier zichtbaar naartoe groeien. De ChristenUnie heeft hierbij oog voor een gevarieerd woningaanbod in een dorp of wijk. Dit bevordert de leefbaarheid in de buurt.
- + Om bij te dragen aan realisatie van meer sociale woningbouw gaat de provincie in gesprek met gemeenten waar afwijking van vastgestel-

de grondprijzen voor sociale woningbouw nog niet mogelijk is. Sociale woningen worden bij voorkeur door woningcorporaties gerealiseerd.

- + De provincie heeft oog voor de behoefte aan woningen voor specifieke doelgroepen. Studenten, starters, senioren, zorg-wooncomplexen en tijdelijke woningen voor internationale arbeiders.
- + De provincie investeert daarbij samen met gemeenten in onrendabele toppen in de gemeentelijke grondexploitaties en in plannen van andere ontwikkelaars als gevolg van deze keuzes.
- + Omdat beschikbare bouwgrond schaars is, wordt "optoppen" van bestaande flats gestimuleerd. De provincie stelt met gemeenten hiervoor een plan op. Woningssplitsing van bestaande (grotere) woningen in twee of meer kleinere woningen draagt bij aan het creëren van meer woonruimte. De provincie stimuleert dit.
- + De provincie pakt knellende regelgeving voor doorstroming en 'kangoeroe-wonen' aan. En alternatieve wooninitiatieven zoals tiny houses worden actief door de provincie ondersteund.
- + De provincie ondersteunt gemeenten bij planvorming. Bouwen op de juiste locatie en rekening houden met kwaliteitseisen vanuit duurzaamheid, klimaatadaptatie en type woningen is ingewikkeld. Samenwerken in de fase van planvorming draagt bij aan kwalitatief hoogstaande woningen voor de goede doelgroepen. De ChristenUnie wil daarom dat de provincie expertise beschikbaar blijft stellen via de 'Vliegende Brigade'.
- + De provincie zorgt ervoor dat de natuurvergunningen sneller verleend worden om sneller te kunnen bouwen, zonder daarbij te tornen aan de inhoudelijke afweging. Het helpt daarbij als gemeenten een 'Soortenmanagementplan' hebben. In een soortenmanagementplan inventariseert men mogelijk beschermde soorten die in het gedrang kunnen komen bij activiteiten. De provincie neemt initiatief en ondersteunt gemeenten daarbij.

Woningen op de goede plek

In het ruimtelijk beleid van de provincie vinden wij drie zaken van groot belang: duurzaamheid, sociale kwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. De ChristenUnie wil zorgvuldig met de schaarse ruimte omgaan. Dit betekent dat we liever gebouwen hergebruiken of een andere functie geven dan dat we gaan bijbouwen. Ook kiezen we ervoor om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen en zo min mogelijk te bouwen in het groen. Het aantal vervoerskilometers van bijvoorbeeld woon-werkverkeer zal hierdoor minder toenemen. Dit is beter voor de leefbaarheid. Als buiten bestaand gebied gebouwd wordt, dan heeft een locatie nabij bestaand spoor de voorkeur. Gemeenten zijn in eerste instantie aan zet om plannen voor woningbouw te ontwikkelen. De provincie faciliteert dit met behoeferamingen en hulp van planvorming.

Onze keuzes

- + De provincie neemt bij het maken van provinciaal beleid de nationale ladder voor duurzame verstedelijking als uitgangspunt.
- + De provincie bouwt bij voorkeur binnenstedelijk en vlakbij het openbaar vervoer. De ChristenUnie ziet daarbij wel grenzen aan binnenstedelijk bouwen. Het aantal woningen moet passend zijn bij de woningbouwdichtheid van naastgelegen dorp of wijk. Er dient bij binnenstedelijk gebied een goede afweging gemaakt te worden tussen enerzijds de behoefte aan bepaalde typen woningen en anderzijds de behoefte aan groen in een stad of dorp.
- + De provincie staat bebouwing toe buiten bestaand stedelijk gebied als de grenzen aan binnenstedelijk bouwen zijn bereikt. Daarbij geldt dat grootschalige nieuwe woningbouw op klimaatbestendige locaties wordt gebouwd.
- + De provincie heeft specifiek oog voor het bouwen van woningen en kleinschalige werklocaties nabij kleine kernen. De provincie ziet erop toe dat gebouwd wordt naar behoefte, zodat kleine kernen een vitale samenleving houden.
- + De provincie experimenteert met functiemenging van werken en wonen. In steden is dit meer gebruikelijk dan in dorpen. Functiemenging kan alleen bij werkfuncties met een lage milieucategorie (1 en 2).
- + De provincie stimuleert bij nieuwe ontwikkelingen voldoende ruimte voor maatschappelijke functies, zoals onderwijs, cultuur, kerken, sport en gezondheid. Dit bevordert de sociale leefbaarheid.

- + De benodigde investeringen voor de bouw van woningen lopen gelijk op met de investeringen in bereikbaarheid, groen en voorzieningen.
- + De provincie zet de woningbouw op de uitbreidingslocaties Valkenhorst in Katwijk en Middengebied in Zuidplas door. De provincie onderzoekt de mogelijkheden voor de uitbreidingslocaties BleiZo-West in Lansingerland en Gnephoek en Noordrand in Alphen aan den Rijn.
- + Er komt geen norm voor aantal woningen per hectare (woningdichtheid). Dit blijft altijd maatwerk. De dichtheid moet passen bij het omliggende gebied. De provinciale parkeernormen worden afgeschaft. Dit kunnen gemeenten het beste zelf bepalen.

Duurzaam wonen

Verduurzaming van de woningvoorraad is een grote opgave en vooral ook een zaak van de lange adem. De ChristenUnie vindt dat deze transitie voor iedereen betaalbaar moet zijn en dat iedereen kan profiteren van de bijkomende voordelen voor de eigen portemonnee. De huidige energieafhankelijkheid van andere landen en de hoge energieprijzen maken dit des te meer noodzakelijk.

Onze keuzes

- + De provincie stimuleert klimaatbestendig, klimaat- en natuuradaptief bouwen. De provincie stimuleert bijvoorbeeld houtbouw; hout is een klimaatneutrale bouwstof.
- + De provincie houdt bij nieuwe woningbouwlocaties rekening met het effect op het watersysteem, met bodemdaling, met de water-vraag (drinkwater) en waterbeheer (te veel of te weinig water). Afvoer van hemelwater en afvalwater wordt gescheiden. Hittestress wordt zoveel mogelijk tegengegaan.
- + De provincie stimuleert circulair bouwen van woningen. Grondstoffen zijn schaars en kosten veel energie om te bewerken.
- + De provincie stimuleert isolatie van nieuwe en bestaande woningen. Isolatie verhoogt het comfort en bespaart direct energie en geld. De provincie Zuid-Holland werkt aan een isolatieprogramma.
- + De provincie stimuleert zonnepanelen op daken of aan gevels van woningen. Eigen energieopwekking levert direct winst voor het klimaat en bespaart geld. 'Zon op dak of gevel' is het ultieme voorbeeld van meervoudig ruimtegebruik. Ook laadpalen zijn nodig bij de eigen woning voor elektrische auto's.

- + De provincie stimuleert gasloze en energie-neutrale nieuwbouw van woningen. Bij bestaande bouw stimuleert de provincie grootschalige warmtetransitie.

Huisvesting internationale arbeiders, statushouders en vluchtelingen

We zijn gezegend met een land waar vrede en welvaart is. Dit is niet vanzelfsprekend zoals ook schijnend wordt geïllustreerd door de recente ontwikkelingen in Oekraïne. Jaarlijks vluchten tienduizenden mensen naar Nederland omdat ze in hun eigen land vervolgd worden vanwege oorlog, afkomst, geloof, politieke overtuiging of geaardheid. Gemeenten zijn verplicht een bepaalde hoeveelheid vluchtelingen met een verblijfsvergunning (statushouders) een woonruimte te bieden. De provincie heeft als taak om te kijken of gemeenten zich aan deze verplichting houden. De provincie Zuid-Holland zet zich verder in om de samenwerking tussen gemeenten te bevorderen.

Internationale arbeiders dragen veel bij aan onze economische welvaart. Ondanks hun bijdrage aan de maatschappij worden zij vaak niet goed geholpen. Gemeenten hebben vaak niet genoeg woningen waardoor er vaak schrijnende situaties ontstaan. De ChristenUnie vindt dat we internationale arbeiders niet louter moeten zien als arbeidsproducenten, maar als medemensen waar wij menswaardig mee dienen om te gaan, zoals wijzelf behandeld willen worden. Dat betekent dat zij recht hebben op fatsoenlijke huisvesting. Indien gemeenten onderling geen goede afspraken kunnen maken over huisvesting en er is een impasse, dan dient de provincie de regie te pakken zodat een waterbedeffect wordt tegengegaan.

Onze keuzes

- + De provincie stimuleert gemeenten om haar wettelijke verplichting na te komen om voldoende woningen toe te wijzen aan statushouders. Indien nodig dwingt de provincie via de bevoegdheden vanuit het interbestuurlijk toezicht gemeenten om hieraan te voldoen. Dit is allereerst van belang voor de statushouders zelf, maar ook voor ontlasting van de asielzoekerscentra.
- + Het is belangrijk dat gemeenten hun verantwoordelijkheid nemen en dat vluchtelingen goede en passende opvang krijgen. Waar noodzakelijk vervult de provincie een ondersteunende rol. Bij grote toestroom van vluchtelingen zet de provincie zich in om gemeenten te stimuleren om opvanglocaties te openen voor vluchtelingen. Indien de provincie een toezichthoudende rol krijgt zal de provincie – indien nodig – via de bevoegdheden vanuit het interbestuurlijk toezicht afdwingen dat gemeenten hieraan voldoen.
- + De provincie voert de regie indien een gemeente geen goed huisvestingsbeleid heeft voor internationale arbeiders. De provincie staat meer ruimte toe voor tijdelijke huisvesting, maar alleen als het ook daadwerkelijk om tijdelijke huisvesting gaat. Het verlies van een baan mag niet direct het verlies van de woning betekenen.

Economie

Schiedam

RUIMTE VOOR ELKAAR

5. ECONOMIE

Een economisch beleid dat streeft naar maximale bloei, niet naar maximale groei. Dat noemen we brede welvaart. De ChristenUnie kijkt naar welzijn van mens en dier in plaats van uitsluitend naar hoeveel welvaart (geld) we hebben. Welzijn nu en voor toekomstige generaties. Geld en bedrijvigheid zijn middelen om samen een goed leven te leiden, met aandacht voor gezin en relaties. Een goede markt komt tot haar recht als arbeid, kapitaal en natuurlijke hulpbronnen geen tegengestelde krachten zijn en als ondernemers, werkgevers en werknemers van elkaars talenten profiteren. De focus in de economie ligt niet op winstmaximalisatie, oneindige groei of overconsumptie, maar op duurzame regionale relaties, duurzame werkgelegenheid en bloei van de gemeenschap.

Bloeiende economie

In de economie worden mensen niet gezien als kostenpost. Ook op regionaal niveau moeten nieuwkomers, internationale arbeiders of andere kwetsbare mensen extra aandacht krijgen om aan het werk te komen of te blijven. Economie is geen individuele aangelegenheid. De tijd dat we daar zo over dachten is wel voorbij. We moeten onze ogen openen voor lange termijn duurzame samenwerking. We zien een trend ontstaan van mensen die weer willen samenwerken: energiecoöperaties, coöperatieve grondexploitatie, lokale coöperatieve woningbouw. Deze organisaties hebben lokaal en regionaal een belangrijke rol en vaak een herkenbaar gezicht. De ChristenUnie juicht dit toe en wil dat deze organisaties zich duurzaam ontwikkelen. Het economisch beleid richt zich als eerste op het transformeren van de regionale economie naar een duurzame, circulaire, digitale en inclusieve economie. De focus ligt daarbij op ruimte voor werklocaties, de Haven, de Greenports en het brede MKB. Innovatie-instrumenten en de Human Capital Agenda staan in dienst van deze ambities. Het gericht stimuleren van door het Rijk benoemde topsectoren met campussen, fieldlabs e.d. laten wij over aan het Rijk.

Onze keuzes

- + De brede welvaartsbenadering maakt zichtbaar of onze economische bedrijvigheid toekomstbestendig is. We benadrukken de maatschappelijke rol van bedrijven en hun bijdrage aan het algemeen belang. Opkomende coöperatieve organisaties helpen we een stap verder.
- + De provincie blijft actief betrokken in de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) en stimuleert onder meer aanvragen voor het Groeifonds.
- + De provincie richt zich op het brede MKB. Het beleid met MKB-deals wordt voortgezet. De provincie voert een MKB-toets uit bij alle nieuwe provinciale regelgeving gericht op bedrijven.
- + Regionale samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en het beroeps- onderwijs willen we versterken via regiodeals. De provincie stimuleert een evenwichtige samenhang in regiodeals tussen praktisch geschoolden en toponderzoekers en maatschappelijke opgaven.
- + We promoten leer-werktrajecten om kwetsbare groepen met afstand tot de arbeidsmarkt een kans op een echte baan te geven. De provincie doet dat samen met partners in de Human Capital Agenda.
- + Sociaal ondernemers krijgen een grotere kans bij overheidsinkoop. Duurzaamheid, maatschappelijk- en sociaal ondernemen blijven randvoorwaarden bij alle inkopen van de provincie.
- + We willen bewustwordingscampagnes tegen mensenhandel en uitbuiting. In Zuid-Holland is alleen ruimte voor bedrijven die betalen volgens de cao en die de ARBO-regelgeving naleven. Bedrijven die zich hier niet aan houden worden uitgesloten van aanbestedingen en subsidies door de provincie.

Innovatie

Innovatie is noodzakelijk voor een bloeiende economie. Bedrijven zijn vaak uitstekend zelf in staat te innoveren. Innovatie stimuleren is voor de provincie geen doel op zichzelf, maar een middel. De provincie richt zich bij het stimuleren van innovatie op innovaties die bijdragen aan provinciaal beleid. Innovaties die de grote transities mogelijk moeten gaan maken; klimaat, verminderen uitstoot broeikasgassen, energie, circulariteit en digitaal. Daarbij willen we vooral aandacht voor het innovatieve MKB, omdat het MKB veel effectiever blijkt te innoveren dan de grote bedrijven en instituten.

Onze keuzes

- + De provincie stimuleert innovaties die bijdragen aan de grote transities. Bijvoorbeeld een circulaire en digitale economie en beperking van de CO₂- en stikstofuitstoot.
- + Stimuleringsregelingen zijn laagdrempelig toegankelijk voor het MKB. Dat wil zeggen met eenvoudige regels en beperkte verantwoordingsverplichtingen.
- + Met een groot inkoopvolume moet de provincie voorop lopen bij het aanschaffen van duurzame producten en diensten. Circulariteit, duurzaamheid, maatschappelijk sociaal en innovatie zijn criteria bij aanbestedingen!

Circulaire economie

De voorraad grondstoffen die de aarde kan leveren is eindig. Het model van steeds weer nieuwe materialen gebruiken en oude materialen als afval afdanken is niet houdbaar. De ChristenUnie wil toewerken naar een circulaire economie waarin minder materiaal wordt gebruikt en producten en materialen na gebruik door hergebruik en recycling een hoogwaardige toepassing krijgen. We realiseren ons dat hergebruik niet ophoudt bij provincie- of landgrenzen.

Onze keuzes

- + De ChristenUnie zet allereerst in op het verminderen van de vraag naar primaire grondstoffen. De provincie zet daarbij als eerste in op grote stromen grondstoffen, zoals bouwmaterialen en groene reststoffen.
- + De provincie breidt het huidige programma Circulair Zuid-Holland uit. De afgelopen jaren lag de focus op de 'koplopers', maar nu moet de focus richting de middengroep worden verlegd. De ChristenUnie wil hierin extra geld investeren.
- + De provincie zorgt voor voldoende ruimte voor bedrijven die bijdragen aan de circulaire economie.

- + Samenwerken loont. We pleiten voor een sterker interprovinciaal circulair programma. Koppel voorbeeldbedrijven over provinciegrenzen heen.

Digitale Economie

De interneteconomie is bijna volledig verweven met de traditionele economie. Veel van onze transacties vinden plaats via een beeldscherm. Ook productie wordt aangestuurd door computers en in de logistiek is robotisering aan de orde van de dag. Dit heeft gevolgen voor ons begrip van de economie. Nieuwe wegen vragen om bescherming. Steeds meer mensen worden slachtoffer van oplichting. Veiligheid op de digitale markt blijft onverminderd belangrijk. De beveiliging van eigen systemen is een voorwaarde.

Onze keuzes

- + De provincie werkt met gemeenten aan goede digitale bereikbaarheid: snel vast internet en een stabiel 5G-netwerk. Speciale aandacht is nodig voor het landelijk gebied. Ook daar moet de digitale bereikbaarheid op orde zijn.
- + De provincie heeft extra aandacht voor digitale criminaliteit. De provincie stimuleert cyberweerbaarheid bij clusters van bedrijven. Bedrijven kunnen vaak alleen samen deze kennis aantrekken en behouden. Zij helpt bij het oprichten van regionale cyberweerbaarheidscentra.
- + De provincie werkt volgens het principe 'ethical by design'. Ethiek wordt bij het ontwerp van nieuwe digitale toepassingen door en voor de provincie direct meegenomen. In digitale toepassingen wordt de 'menselijke maat' gewaarborgd. Als we systemen bouwen dan moeten we de privacy goed regelen. En systemen moeten toegankelijk zijn.

Bedrijventerreinen en binnensteden

Voor de economie zijn bedrijventerreinen en binnensteden erg belangrijk. Goede duurzame en vitale werklocaties vormen de basis van een aantrekkelijke werkomgeving. Dat geldt voor zowel de korte als lange termijn. Bij nieuwbouw moet daarom altijd gekeken worden naar de draagkracht van de lokale economie. Ook vitale binnensteden dragen bij aan een prettige leefomgeving. Lege kantoren en winkels vormen een risico voor een veilige omgeving. Leegstand in het centrum willen we tegengaan met herstructureringsmaatregelen. Dit krijgt vorm in de omgevingsvisie.

Concrete bouwstenen:

- + De provincie zorgt dat vraag en aanbod van bedrijventerreinen en kantoren in balans is. De provincie zorgt voor 130% plancapaciteit ten opzichte van de behoefte aan werklocaties. De provincie stimuleert regionale afstemming bij het bepalen en kiezen van locaties voor bedrijven, kantoren en winkels.
- + De provincie zet zich in voor het beperken en terugdringen van eventuele overschotten aan bedrijfs- en kantoorruimte in regionale en gemeentelijke ruimtelijke plannen. De provincie zet leegstaande kantoorpanden en winkelpanden in voor transformatie naar woningen.
- + De provincie zet het huidige ruimtelijk beleid voor detailhandel voort. Winkels horen – uitzonderingen daargelaten – thuis in bestaande winkelgebieden. Dit voorkomt leegstand en vermindert autoverkeer. Winkelcentra blijven zo vitaal. In centra is soms ruimte voor andere ‘ontmoetingsfuncties’, zoals cultuur en horeca.
- + De provincie investeert in kwaliteit voor werklocaties door subsidies voor het oprichten van ‘parkmanagement’ en subsidies om bedrijven te verduurzamen. Zonnepanelen op daken van bedrijven en kantoren wordt de standaard. De provincie subsidieert eventuele meerkosten om de dakconstructie geschikt te maken voor zonnepanelen.
- + De provincie zet zich in voor het revitaliseren en herstructureren van bestaande bedrijventerreinen boven de ontwikkeling van nieuwe terreinen. De provincie investeert in revitaliseren en herstructureren van oude bedrijventerreinen. Zij helpt gemeenten bij planvorming en investeert samen met de gemeente in eventuele onrendabele toppen die vaak voorkomen bij deze projecten. De ChristenUnie wil een fonds oprichten om samen met gemeenten te investeren in werklocaties.
- + De ChristenUnie is tegen de verdozing van het landschap. De provincie staat alleen op enkele specifieke locaties XL-bedrijven toe.
- + De provincie stimuleert de verduurzaming van kantoren. Kantoren moeten van het Rijk per 1 januari 2023 minimaal beschikken over een energielabel C. Zo niet, dan mogen kantoren – enkele uitzonderingen daargelaten – niet meer gebruikt worden. De provincie gaat achterlopende kantoren actief helpen om (alsnog) de kantoren te verduurzamen.

A large-scale indoor strawberry cultivation facility. The image shows multiple levels of strawberry plants growing in white trays, supported by a metal structure. The plants are lush green with many ripe red strawberries. In the lower part of the image, several workers wearing blue and black clothing are visible, standing near wooden carts with red frames and black wheels. The floor is light-colored and appears to be concrete or a similar material. The overall scene is bright and organized, showcasing a modern agricultural setup.

Landbouw, tuinbouw en visserij

's Gravenzande

RUIMTE VOOR ELKAAR

6. LANDBOUW, TUINBOUW EN VISSERIJ

Toekomstbestendige landbouw

Boeren zorgen voor ons voedsel en voor een leefbaar platteland. Er is een toekomst voor landbouw in Zuid-Holland, maar het zal anders moeten. De ChristenUnie zet zich in om de landbouwsector te transformeren naar een vitale, toekomstbestendige landbouw. Met andere woorden: klimaatbestendige landbouw die bijdraagt aan duurzame voedselvoorziening, die zorgdraagt voor het in stand houden of verbeteren van de biodiversiteit en het landschap. Tegelijkertijd zetten we ons ook in voor een landbouw die economisch rendabel is. Een hoge biodiversiteit hoort bij de schepping en is van levensbelang. Biodiversiteit zorgt voor de bestuiving van allerlei gewassen, voor een rijk bodemleven en een hoge bodemvruchtbaarheid. Toekomstbestendige landbouw gaat daarom uit van ecologische, economische en sociale waarden. Om toekomstbestendig te zijn, moet de landbouwsector klimaatneutraal en circulair (kringlooplandbouw) worden. En daarvoor gericht op het optimaal inzetten en hergebruiken van grondstoffen en producten en het zoveel mogelijk voorkomen van reststoffen, afval en schade aan het milieu (bijvoorbeeld door ammoniak, nitraat, fosfaat, fijnstof, pesticiden). De ChristenUnie wil de landbouw ondersteunen om zo, samen met boeren, te zorgen dat we ook in de toekomst gezond voedsel hebben uit Nederland. Vanuit deze gedachte is de ChristenUnie een groot voorstander van toekomstbestendige landbouw met ruimte om te kunnen boeren.

Onze keuzes

⊕ De provincie maakt zich sterk voor een eerlijk verdienmodel voor de boer, een eerlijke voedselprijs en voor een niet-vrijblijvende bijdrage door de ketenpartners (agro-industrie, retail, banken) aan de transformatie naar kringlooplandbouw, zodat een gezonde bedrijfsvoering optimaal gecombineerd kan worden met het stimuleren van biodiversiteit. En zodat maatschappelijke baten ook daadwerkelijk vertaald

worden in verdiensten voor de boer. Het is belangrijk dat de boer een toekomstperspectief heeft en voor de lange termijn vooruit kan. Dat zorgt er mede voor dat de boer niet in onzekerheid leeft en mentaal gezond blijft.

- ⊕ De provincie bevordert (wilde) flora en fauna op boerenland, zoals boerenlandvogels, onder meer door natuur- en landschapsbeheer te vergoeden.
- ⊕ De provincie verkleint de negatieve effecten van de landbouw op natuurwaarden in de omgeving. Onder meer door ruim baan te geven aan biologische landbouw en door in te zetten op niet-chemische gewasbeschermingsmiddelen en te lobbyen om deze middelen sneller toe te laten tot de markt.
- ⊕ Wat betreft ammoniak en stikstofoxiden: De druk op natuur en milieu is groot en afgelopen decennia is biodiversiteit verloren gegaan. De provincie spreekt alle sectoren aan op het verminderen van stikstofuitstoot (industrie, transport, luchtvaart en agrarische sector). De provincie gaat in gesprek met boeren en levert maatwerk: waar en hoe kan uitstoot worden verminderd? De provincie steunt boeren die al bezig zijn met bijvoorbeeld natuurinclusieve kringlooplandbouw, biologische landbouw en met natuurbeheer.

Transitie stimuleren

De transitie naar een circulaire, klimaatneutrale, natuur-inclusieve en toekomstbestendige landbouw (al dan niet biologisch en/of aangevuld met maatschappelijke diensten) die ook economisch rendabel is, is een proces van de lange adem. Er bestaat geen blauwdruk voor de weg daarnaartoe. Maar nu al zijn er veel initiatieven en innovaties die stappen in de goede richting zetten. De provincie kan die initiatieven stimuleren en de partners faciliteren die daaraan werken. Met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) – waarin beleidsterreinen, zoals waterkwaliteit, bodem, natuur,

enz. – bij elkaar komen krijgt de provincie een grote rol toebedeeld. De ChristenUnie wil dat de provincie haar rol pakt in het gebiedsgerichte beleid.

Concrete bouwstenen:

- ⊕ De provincie stimuleert en ondersteunt agrarische collectieven die de toekomstbestendige landbouw praktisch invullen.
- ⊕ De provincie stimuleert innovatie in de landbouw, vooral als het gaat om het sluiten van kringlopen en het tegengaan van bodemdaling. Maar ook innovaties voor andere verduurzamingsdoelen zoals dierenwelzijn, natuurinclusieve landbouw, reductie van emissies, bronmaatregelen enz.
- ⊕ We moeten alle goede innovaties gebruiken om te komen tot een toekomstbestendige landbouw. De provincie stimuleert daarom experimenten zoals Groene Cirkels, proeftuinen, korte ketens, voedsel families, precisielandbouw, akkerranden vol akkerkruiden, strokenteelt en nieuwe technologie met robots.
- ⊕ Er moet genoeg ruimte blijven voor boeren. De provincie houdt daar rekening mee bij haar ruimtelijke ontwikkelingsplannen.
- ⊕ De provincie bevordert toekomstgericht landbouwonderwijs: onderwijs dat niet achterloopt op de innovatieve en duurzame ontwikkelingen. We moeten met onderwijsorganisaties 'the best practices' delen.
- ⊕ Boeren krijgen een adequate vergoeding voor natuur- en landschapsbeheer, weidevogelbeheer en waterbeheer. De administratieve lasten moeten laag zijn.
- ⊕ Het ontwikkelen van een plan om leegstaande en leegkomende boerderijen te herbestemmen om zo de leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving in stand te houden.

Stad-landrelaties

De ChristenUnie wil zich inzetten voor een goede samenwerking tussen de landbouwsector en de ondernemers en inwoners van het stedelijk gebied. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners in stedelijke gebieden zich bewust zijn van waar hun voedsel vandaan komt, wat er in de landbouwsector speelt en waarom er bepaalde keuzes worden gemaakt.

De relatie stad-land kan flink versterkt worden. Het stedelijk gebied in de omgeving is steeds belangrijker als afzetgebied. Steeds meer mensen die wonen in stedelijk gebied, hebben een eerlijke prijs over voor producten uit de buurt met een aanspre-

kend verhaal en stellen hogere eisen aan dierenwelzijn en landschappelijk schoon. Het draagvlak bij (kritische) burgers kan toenemen als er meer zicht is op de landbouw en de dilemma's die er spelen. De nadruk komt meer te liggen op korte ketens en op samenwerking tussen producenten bij het vermarkten van producten. De groei van het aantal inwoners betekent een groeiende stroom mensen die er in hun vrije tijd op uit trekken, dat biedt kansen voor agro-toerisme. Deze vrijetijdseconomie vraagt een aantrekkelijk agrarisch landschap, met vooral grondgebonden landbouwbedrijven die passen bij de schaal van het cultuurhistorisch waardevolle landschap.

Onze keuzes

De provincie stimuleert:

- ⊕ Een betere verbinding tussen boeren en burgers, onder meer door het ontwikkelen van kortere ketens en het stimuleren van agro-toerisme.
- ⊕ De oprichting van nieuwe coöperaties waarin boeren en tuinders zich kunnen verenigen om samen sterk te staan tegenover de machtige inkooporganisaties en supermarkten.
- ⊕ Het oprichten van regionale voedselmarkten met gebiedscoöperaties die het voedsel rechtstreeks van boeren naar burgers loodsen.
- ⊕ Het oprichten van streekfondsen: agrarisch natuurbeheer is niet alleen van boeren, maar vraagt ook betrokkenheid van burgers en bedrijven.
- ⊕ Innovatieve projecten, netwerken en initiatieven als Groene Cirkels, proeftuinen, voedsel families.

Tuinbouw

De tuinbouw is een belangrijke economische drager in Zuid-Holland. De provincie zal deze sector ondersteunen en innovatieve ontwikkelingen stimuleren die de duurzaamheid vergroten. Samen met de sector wordt gezocht naar innovatieve oplossingen en mogelijkheden. In het kader van Greenport ontwikkelingen wordt actief Europese steun gezocht voor innovatie, transport en arbeid. Sterke concentraties in specifiek aangewezen gebieden maken dat een omvangrijk cluster van tuinbedrijven, toeleveranciers en afnemers, logistieke bedrijven, kennis- en onderzoeksinstellingen en advies- en dienstenbureaus elkaar versterken, zodat hoogwaardige en duurzame tuinbouwcomplexen ontstaan. Tegelijkertijd wordt de tuinbouw ook gewezen op haar verantwoordelijkheid om de impact

op het milieu te verminderen, door aandacht voor schone productie, schoon oppervlaktewater en door de lichthinder flink te verminderen.

Onze keuzes

- + De provincie breidt het areaal tuinbouw niet uit. Verplaatsing van bedrijven blijft wel mogelijk. De provincie streeft naar clustering van tuinbouw. Clustering stimuleert de economische kracht en stimuleert tegelijk verduurzaming van de sector. Bij clustering kan bijvoorbeeld makkelijker aangesloten worden op een warmtenet.
- + Nieuwe kassencomplexen moeten klimaat-neutraal zijn en niet meer afhankelijk van fossiele energie. Bestaande glastuinbouw werkt verder aan het terugbrengen van energie- verbruik en het verhogen van het aandeel duurzame energie. Geothermie of restwarmte uit de industrie kan een goed alternatief zijn voor de warmtebehoefte in de glaswtuinbouw. De provincie stimuleert onderzoek naar duurzame energie en de toepassing daarvan.
- + De provincie zet verder in op efficiënt water-gebruik, goede waterzuivering door de sector, het verminderen van emissies en de toepassing van groene gewasbeschermingsmiddelen.
- + De provincie stimuleert het versterken van de innovatieve kracht van de tuinbouw op de terreinen van teelt, transport, onderzoek, kennis, arbeid en verduurzaming.
- + In de tuinbouw werken veel internationale arbeiders. De provincie trekt samen met gemeenten op om met huisvestingsplannen te komen.

Visserij

De visserijsector in Katwijk, Scheveningen en Stellendam vormt een belangrijk economisch cluster in Zuid-Holland. De ChristenUnie wil de visserijsector ondersteunen, al dan niet met Europese subsidies voor regionale economie, vanwege het economisch belang voor de voedsel-productie en hun invloed op de (groene) leef-omgeving van anderen.

Onze keuzes

- + De provincie borgt in haar ruimtelijk beleid dat bedrijven die zich willen vestigen in het haven-gebied een link met de visserij of scheepvaart hebben (havengebonden bedrijven).
- + Ook borgt zij het behoud van havengebonden terreinen. In eerste instantie voor de economische functie. Havens behoren ook tot cultuur-historisch erfgoed.

Bereikbaarheid

Den Haag

RUIMTE VOOR ELKAAR

7. BEREIKBAARHEID

Goede bereikbaarheid helpt om inwoners in contact te laten blijven met familie en vrienden en om te kunnen deelnemen aan bijvoorbeeld cultuur en sport. Bereikbaarheid zorgt ook dat mensen op hun werk kunnen komen. Fysieke bereikbaarheid, maar ook digitale bereikbaarheid als aanvulling daarop, is steeds belangrijker. Ook inwoners met fysieke-, mentale- of andere beperkingen moeten volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving en daarvoor gebruik kunnen maken van vervoer.

Bereikbaarheid verbindt

De verschillende collectieve vormen van vervoer moeten betaalbaar en veilig zijn voor iedereen. De ChristenUnie hanteert daarom als voorkeursvolgorde 'STOP': Stappen, Trappen, Openbaar vervoer en Privévervoer. Wandelen en fietsen is duurzaam en gezond. Stappen en trappen heeft een recreatieve functie, maar is ook steeds vaker de eerste keus voor verplaatsing op korte en middellange afstanden.

Onze keuzes

- + De provincie maakt ruimte voor voetgangers en fietsers in haar provinciaal beleid en bij nieuwe gebiedsontwikkelingen. In het bijzonder is er aandacht voor inwoners met een beperking.
- + De provincie investeert in uitbreiding van fietssnelwegen die aantrekkelijk zijn voor woon-werk verkeer. De fiets is een doelmatige vorm van vervoer voor reizen van 0-25 kilometer. De recreatieve - en praktische functies worden hierbij gecombineerd. De ChristenUnie biedt ruimte aan de snelle fietsers (e-bikes, Speed pedelecs en wielrenners).
- + De provincie investeert in betere fietsvoorzieningen, bijvoorbeeld bij stations om de (elektrische) fiets een aantrekkelijk vervoersalternatief te maken. Een goed aanbod van OV-fietsen is daarbij van belang.

- + De provincie draagt bij aan 'Mobility as a Service' (MaaS). MaaS gaat om het plannen, boeken en betalen van al het mogelijke vervoer via apps, zodat reizen van-deur-tot-deur op maat en volgens de wensen van de reiziger mogelijk is. Ondersteun de reizigers die niet digitaal vaardig zijn met alternatieven.
- + De provincie zet zich in om de situatie op de Zuid-Hollandse wegen zo veilig mogelijk te houden door wegen veilig in te richten en door te investeren in educatie en verandering van gedrag. Als hiervoor bomen moeten worden gekapt, worden die teruggeplaatst of in de nabijheid gecompenseerd.
- + De provincie werkt nauw samen met aangrenzende regio's voor optimale verbindingen en waar nodig worden de huidige structuur en afspraken veranderd waar dit ten goede komt aan de inwoners. Er is specifiek aandacht voor de samenwerking met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, vanwege haar verantwoordelijkheid.
- + De ChristenUnie onderhoudt intensief contacten met gemeenten en lokale ChristenUnie-fracties over concrete bereikbaarheidsvraagstukken, zowel over onderhoud en vervanging van infrastructuur als over verkeersveiligheid en de kwaliteit van de OV-concessies.

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer is een duurzaam alternatief als reisafstanden toenemen of als wandelen en fietsen moeilijk is door beperkingen. De ChristenUnie wil het gebruik van het openbaar vervoer stimuleren ten opzichte van het privévervoer. Het openbaar vervoer dient zoveel mogelijk een ontspannende vorm van reizen te zijn voor iedereen die geen auto kan of wil bezitten. Eén van de voorwaarden hiervoor is dat het openbaar vervoer voor iedereen betaalbaar moet zijn.

Onze keuzes

- + De provincie investeert in een hoofdnet van openbaar vervoerlijnen waar het (potentiële) reizigersaanbod dat mogelijk maakt. De provincie zorgt voor goede aansluiting van dienstregelingen, goede informatie daarover en eenheid in tarieven. De provincie investeert in dichtbevolkte gebieden in hoogfrequent openbaar vervoer. Als de dienstregeling tenminste elke 15 minuten wordt uitgevoerd, blijkt openbaar vervoer steeds vaker de voorkeur te krijgen boven privévervoer.
- + De provincie houdt – waar mogelijk – reguliere OV-verbindingen met kleine dorpen in stand. Als dit niet langer haalbaar is, moeten er andere oplossingen worden geboden.
- + De provincie zet daar waar regulier openbaar vervoer niet mogelijk is in op een flexibel netwerk van vraaggestuurd vervoer. Combinaties met andere vervoersbehoeften als doelgroepenvervoer en lokale initiatieven worden daarbij ingezet om ook in minder dichtbevolkte regio's adequate mobiliteit aan te bieden. De provincie ondersteunt daarbij lokale plannen en initiatieven, zodat bewoners toch aansluiting hebben op regionale bus- en treinlijnen.
- + Openbaar vervoerlijnen waar Zuid-Holland verantwoordelijk voor is moeten goed aansluiten op de openbaar vervoerlijnen binnen haar eigen concessiegebied, maar ook op lijnen buiten onze provincie en op lijnen van de MRDH.
- + Vervoersmiddelen die de provincie inzet voor openbaar vervoer, zijn waar mogelijk emissieloos.
- + De provincie waarborgt een goede toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor ouderen en mensen met een beperking. Dit betekent dan ook daarop ingerichte informatievoorziening, haltes, stations, bussen en treinen.
- + De provincie heeft aandacht voor sociale veiligheid van haltes en stations. Dit vraagt om goede afspraken met de politie en het Openbaar Ministerie om de veiligheid in het openbaar vervoer te verzorgen.
- + Zuid-Holland is een provincie met dichtslibbende wegen en veel water. Daarom is vervoer over water een goed alternatief. Waar mogelijk worden bestaande waterbusverbindingen uitgebreid en/of nieuwe verbindingen toegevoegd.

Privévervoer

Het Rijk gaat het gebruik van de auto 'beprijzen'. Het Rijk wil hiermee het autogebruik laten afnemen ten gunste van duurzamere vormen van vervoer. In landelijke gebieden zal de auto een belangrijk onderdeel blijven van de vervoersmix. Daarom zal de provincie deelmobiliteit stimuleren en ziet de provincie erop toe dat de kosten rechtvaardig worden toegepast.

Onze keuzes

- + De provincie legt in principe geen nieuwe wegen meer aan. De ChristenUnie richt de beperkte provinciale middelen op beheer, onderhoud en vervanging van bestaande infrastructuur en op duurzamere vormen van vervoer. Een uitzondering is nodig als autobereikbaarheid nodig is bij grootschalige nieuwe bouwlocaties.
- + De kapitaallasten op investeringen in bereikbaarheid leggen in toenemende mate beslag op de begroting. Daarbij komt dat uitbreiding van het areaal mede leidt tot extra onderhoudskosten. De provincie zal daarom scherpe keuzes moeten maken binnen de beschikbare budgetten voor bereikbaarheid. De provincie doet actief een beroep op het Rijk dat specifiek voor ontsluiting van nieuwe woningbouwlocaties 7,5 miljard euro heeft gereserveerd.
- + De provincie houdt het areaal aan autowegen en vaarwegen kwalitatief op orde. Zij investeert op tijd in de renovatie of vervanging van infrastructuur en bruggen. Een groot deel van deze bruggen en viaducten is de komende tijd aan vervanging toe.
- + De provincie reduceert CO₂- en stikstof door in haar aanbestedingen op te nemen dat opdrachten emissieloos of emissiearm worden uitgevoerd. De provincie stuurt op het stap voor stap verhogen van de duurzaamheid van asfalt en betonwerken. Ook onderzoekt de provincie hoe bij de aanleg of het onderhoud van wegen 'klimaatadaptief' en 'natuurinclusief' onderdeel kan zijn van de aanbesteding.
- + De provincie stimuleert de aanleg van parkeerplaatsen voor vrachtwagens langs de provinciale infrastructuur.

Duurzaam bereikbaar

Bereikbaar zijn mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van onze leefomgeving en de leefbaarheid. De ChristenUnie wil de belasting op het milieu door het verkeer verkleinen en hiervoor gericht investeren in de sterke punten van verschillende vormen van vervoer. Het verkeer moet slimmer, schoner en zuiniger.

Onze keuzes

- + De provincie stimuleert de transitie van vrachtvervoer van de weg naar de binnenvaart, via buisleidingen en via het spoor. Hiervoor zijn overslagterminals nodig in het binnenland.
- + De provincie stimuleert het elektrificeren van het verkeer door het verhogen van het aantal laadpunten en waterstoftankstations voor personenauto's, vrachtauto's, bussen en binnenvaartschepen. De provincie draagt bij aan pilots en subsidies voor vrachtverkeer op alternatieve energiebronnen.
- + De provincie stimuleert de overgang naar duurzame energiebronnen in de binnenvaart. De provincie draagt bij aan het versneld vervangen van binnenvaartmotoren door duurzamere vormen van aandrijving.

De provincie stimuleert ontgassingsinstallaties voor binnenvaartschepen. Zodra het landelijk verbod op 'varend ontgassen' ingaat, moeten er voldoende ontgassingsinstallaties operationeel zijn.

- + De provincie wil de druk vanuit de luchtvaart en scheepvaart op de leefomgeving maximaal gelijk houden, maar bij voorkeur verminderen. De luchtvaart en scheepvaart moeten evenals andere bedrijfstakken hun aandeel leveren in het terugbrengen van de uitstoot van CO₂, stikstof en milieuverontreinigende stoffen.
- + De provincie bevordert een versnelde overgang naar walstroom in binnenhavens. Gezamenlijk met het Rijk wordt gewerkt aan walstroom voor zeeschepen (cruise, ferry). Walstroom is een aansluiting van een schip in een haven op het elektriciteitsnet van de wal. Varende schepen gebruiken eigen generatoren om elektriciteit op te wekken, maar in de haven is het laten draaien van dieselmotoren onnodig milieubelastend.
- + Geluidsoverlast van de luchtvaart – zeker in de (randen van) de nacht – zorgt voor stress en gezondheidsschade bij omwonenden. De provincie gaat in samenwerking met de minister van IenW een aanpak formuleren om deze overlast tegen te gaan.

A woman with long blonde hair, wearing a dark jacket and light blue pants, is riding a white bicycle with a front basket on a cobblestone street. The background features a large, historic building with a prominent tower and a green roof. The sky is overcast.

Cultuur, erfgoed en leesbevordering

Leiden

RUIMTE VOOR ELKAAR

8. CULTUUR, ERFGOED EN LEESBEVORDERING

Creativiteit zit in de schepping en biedt de samenleving een spiegel. Kunst kan het leven verrijken. Kunst kan confronteren, je stilzetten of juist wakker schudden. Kunst kan leiden tot verwondering. Kunst cultuur en erfgoed horen bij ons wezen. Cultuur brengt een verbonden samenleving waarin iedereen meetelt en kan meedoen dichterbij.

Cultuur

Mensen zijn creatieve wezens. God onze Schepper heeft ons creatieve talenten gegeven waarvan we genieten. Kunst en cultuur horen bij ons mens-zijn en zijn waardevol voor een open en bloeiende samenleving. Bibliotheken, concertzalen, musea en toneelhuizen: het zijn plekken waar mensen graag zijn. Kunst kan het leven mooier maken, mensen bij elkaar brengen en een nieuwe kijk op het leven geven, zowel in het mooie als in het lijden. Onze cultuur kent een rijke geschiedenis en is een belangrijk onderdeel van wie wij zijn. Kunst en cultuur zijn daarmee echt van en voor de samenleving. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren met kunst en cultuur in aanraking komen. Door beoefening van amateurkunsten ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten. Cultuur is een belangrijk onderdeel van hun ontwikkeling en verdient een plek in het onderwijs. Het is belangrijk dat er voor kinderen en jongeren een toegankelijk aanbod is van kunst en cultuur.

Onze keuzes

- ⊕ De provincie biedt gemeenten ondersteuning bij cultuureducatie en cultuurparticipatie. Zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs. Talentontwikkeling vormt de basis voor het provinciale culturele klimaat. De ChristenUnie investeert tenminste hetzelfde bedrag als in 2023 in de tweedelijns organisaties in de basisvoorziening cultuur.
- ⊕ Investeren in eerstelijns kunstproducenten en kunstproducties is een taak van onze gemeenten. Zij hebben goed zicht op welke instellin-

gen belangrijk zijn voor het culturele klimaat in hun gemeenten.

- ⊕ Cultuur, erfgoed en leesbevordering dragen weliswaar bij aan het 'vestigingsklimaat', maar dat is niet het primaire beleidsdoel waarvoor wij inzetten op het bevorderen van cultuureducatie, cultuurparticipatie en lezen en ook op bescherming, behoud en beleving van erfgoed. Deze taken verdienen een eigen ambitie in de provinciale begroting.

Erfgoed

Onze cultuur kent een rijke geschiedenis en is een drager van onze identiteit. Kunst en cultuur zijn daarmee allereerst van en voor de samenleving. De provincie kan een rol vervullen als subsidieverstrekker, opdrachtgever en hoeder van ons culturele klimaat en erfgoed. Bijzondere gebouwen, voorwerpen, tradities, foto's, films en verhalen tonen de geschiedenis van ons land. Erfgoed vertelt niet alleen de vaderlandse geschiedenis, maar ook de regionale en lokale geschiedenis. In het bijzonder verdient het kerkelijk erfgoed aandacht. Monumentale kerkgebouwen zijn beeldbepalend in steden en dorpen. Voor veel Nederlanders zijn kerken dragers van herinneringen aan belangrijke momenten in het leven en bieden ze een plek voor bezinning. Door tekort aan geld is er echter steeds weer de kans op achterstallig onderhoud. Er is sprake van toenemende leegstand. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming. Onze geschiedenis verdient bescherming. Monumentale gebouwen zijn cultuurhistorisch waardevol en zijn beeldbepalend in steden en dorpen. Met geld van de rijksoverheid hebben veel gemeenten en provincies kerkenvisies geschreven. We verwachten dat de komende jaren opnieuw veel kerken worden gesloten en dat het niet eenvoudig zal zijn om voor alle monumentale kerkgebouwen nieuwe bestemmingen te vinden.

Onze keuzes

- + De provincie verbindt erfgoed met andere ruimtelijke opgaven zoals de energietransitie en verduurzaming. De provincie stimuleert behoud en bescherming van erfgoed, met een verdere nadruk op agrarisch-, industrieel- en religieus erfgoed.
- + De provincie stimuleert herbestemming bij leegstaande erfgoedobjecten. Het behoud van erfgoed is gebaat bij een passende bestemming.
- + Erfgoed wordt ook digitaal bewaard, zodat er een naslagwerk ontstaat van het provinciaal erfgoed. De website www.geschiedenisvan-zuidholland.nl wordt meer en meer gebruikt voor publiekscommunicatie.
- + De provincie trekt samen met het Rijk op en zorgt voor financiering van het noodzakelijke onderhoud van rijksmonumenten. Daarbij is er in het bijzonder aandacht voor het duurzamer maken van monumenten en voor kerkelijk erfgoed. De provincie stelt tenminste elke vier jaar een erfgoedmonitor op. De provincie ziet erop toe dat naoorlogse monumenten ook een plek krijgen in het erfgoedbeleid.
- + De provincie subsidieert eigenaren van monumentale niet-woonhuizen bij de restauratie van hun rijksmonumenten. De provincie heeft hierbij speciale aandacht voor de 225 molens in Zuid Holland. Bij molens gaat het naast restauratie ook om draaipremies en groot onderhoud. De ChristenUnie investeert hierin minstens zoveel geld als in 2023.
- + Erfgoed moet ook 'beleefd' worden. Wij zetten in op het beleefbaar maken van provinciaal erfgoed door de erfgoedlijnen. De ChristenUnie continueert de bestaande zeven erfgoedlijnen en maakt ruimte voor maximaal twee nieuwe erfgoedlijnen.
- + De provincie draagt zorg voor een adequate uitvoering van haar wettelijke taken voor het bewaren van archeologische vondsten. De ChristenUnie houdt de voorkeur voor een nieuw archeologisch depot in Katwijk, maar de locatie in Alphen aan den Rijn blijft een goed alternatief. De provincie reserveert geld voor de inrichting en verhuizing van het depot.

- + De erfgoedsector is afhankelijk van de enthousiaste en onbezoldigde inzet van vele vrijwilligers. De provincie ondersteunt erfgoed met vrijwilligersbeleid.
- + De provincie biedt via de provinciale ondersteuningsinstelling – het erfgoedhuis – gemeenten ondersteuning en kennis bij de uitvoering van hun erfgoedtaken. De ChristenUnie wil hierin minstens zoveel investeren als in 2023.

Ondersteuning bibliotheken

De provincie ondersteunt initiatieven om de leefbaarheid en culturele ontmoetingsplekken in dorpen en kernen in stand te houden. Steeds vaker zijn cultuurgebouwen multifunctioneel. Zo is de bibliotheek al lang niet meer alleen maar de plek om boeken te lenen. Steeds vaker is er veel meer te doen. Mensen kunnen er cursussen volgen, het is een ontmoetingsplek en de bibliotheken zijn belangrijk om een gemeente leefbaar te houden. In eerste instantie zijn gemeenten en de bibliotheken zelf verantwoordelijk voor hun functie in de samenleving. Dit geldt voor steden, maar zeker ook voor dorpen en kleine kernen. De provinciale rol is vooral gericht op het ondersteunen van initiatieven om de leefbaarheid in dorpen en kernen in stand te houden.

Onze keuzes

- + De provincie ondersteunt plannen van de gemeente om in het kader van de leefbaarheid (openbare) bibliotheekvoorzieningen of andere vergelijkbare ontmoetingsplekken in dorpen en kernen bereikbaar en betaalbaar te houden.
- + De ChristenUnie handhaaft de huidige boekjaarsubsidie voor Probiblio op het niveau van 2023. Probiblio is de provinciale ondersteuningsinstelling van Zuid-Holland.

Gezondheid en welzijn

Bloemencorso | Noordwijk

RUIMTE VOOR ELKAAR

9. GEZONDHEID EN WELZIJN

De ChristenUnie staat voor een samenleving waarin we zorgen voor elkaar en waarin iedereen mee kan doen. Daarbij wil de ChristenUnie ook inzetten op het bevorderen van gezondheid. En dan gaat het om fysieke gezondheid, maar ook om het mentale welbevinden en om zingeving. We willen dat iedereen tot bloei kan komen, kan meedoen en zich kan ontwikkelen. De leefomgeving speelt hierbij een grote rol en de provincie kan via een goede inrichting van de leefomgeving een bijdrage leveren aan het bevorderen van gezondheid en welzijn.

Iedereen telt en doet mee

Ieder mens is uniek en waardevol. Ieder mens telt daarom mee en moet ook kunnen meedoen. De ChristenUnie wil dat de provincie zich blijft inzetten voor een inclusieve samenleving waarin iedereen gezien wordt en iedereen gelijke kansen heeft. Het moet niet uitmaken waar je bent geboren of hoe je situatie nu is. Kinderen moeten gezond kunnen opgroeien en zich kunnen ontwikkelen, er moet goede en nabije zorg zijn voor iedereen, voorzieningen moeten toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en ook ouderen moeten mee kunnen blijven doen. De provincie biedt daarbij ruimte aan burgerinitiatieven en faciliteert deze. De ChristenUnie steunt de proef met een Burgerberaad.

Onze keuzes

- + De provincie stelt elke vier jaar een sociale agenda op met daarin aandacht voor participatie van jong en oud, participatie van mensen met een beperking, vrijwilligers en (jonge) mantelzorgers, asielzoekers en migranten, voor gelijke kansen en de bestrijding van armoede.
- + De provincie onderschrijft de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties en zij onderschrijft het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Dit voert de provincie door in haar eigen sociale agenda.

- + De provincie is een toegankelijke organisatie: fysiek en digitaal. De provinciale gebouwen zijn goed toegankelijk. De website en digitale diensten van de provincie en aan haar gelieerde organisaties zijn volledig toegankelijk voor mensen met een beperking. Het taalgebruik is passend voor de doelgroep. We streven naar b1-niveau voor algemene teksten gericht op onze inwoners. Het personeelsbeleid is zodanig dat iedereen bij de provincie kan werken.
- + De provincie biedt ondersteuning van vrijwilligersorganisaties en deskundigheidsbevordering aan vrijwilligers op terreinen waarop de provincie werkzaam is. Projecten voor vrijwilligers kunnen aanspraak maken op een financiële bijdrage van de provincie.

Recreatie en recreatiegebieden

In een gezonde leefomgeving is er voldoende mogelijkheid om te recreëren en te bewegen. Goede voorzieningen op het gebied van fietsen, wandelen en andere vormen van vrijetijdsbesteding (zoals het recreatief gebruik van parken en natuur) nodigen uit tot gezond gedrag. Het reguleren van de recreatieve druk is één van de uitdagingen waar de provincie voor staat. Ook het op orde houden van de recreatiegebieden behoeft aandacht. Nieuwe recreatiegebieden zouden gecombineerd kunnen worden met de woningbouwopgave (wonen in het groen) en de aanleg van nieuwe bossen.

Onze keuzes

- + Een nationale parkenstrategie is nodig om de recreatieve druk op de nationale parken te verminderen én is een kans om de nationale parken verder op de kaart te zetten. Het Rijk heeft hierbij nadrukkelijk een rol en onze provincie moet een belangrijke partner zijn. Als de status van Nationaal Park gevolgen heeft voor bestaande functies in het gebied, dan moet dat goed overlegd worden met de betrokkenen.

- ⊕ De provincie realiseert toegankelijke natuur die door een fijnmazig netwerk van fiets- en wandelpaden te bereiken is.
- ⊕ De provincie ontwikkelt goede recreatieve buitensportvoorzieningen, zoals kerk- en klompenpaden, fietspaden, skeelerroutes, wandelroutes, ruiterspaden en kanoroutes.
- ⊕ De provincie stimuleert de beschikbaarheid van voldoende recreatiegebieden.
- ⊕ De ChristenUnie heeft, naast de eenmalige impulsen, aandacht voor beheer en onderhoud van recreatiegebieden.
- ⊕ De provincie verbindt provinciale routes met landelijke routes zodat er een goede ontsluiting van het landelijk gebied ontstaat.

Milieu en volksgezondheid

Onze natuurlijke omgeving speelt een belangrijke rol als het gaat om onze veiligheid en gezondheid. De omgevingsdiensten die verantwoordelijk zijn voor Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) zijn daarbij van groot belang. De provincie moet altijd in nauw contact staan met de betrokken omgevingsdiensten en erop toezien dat de VTH-taken worden nageleefd. Dan gaat het bijvoorbeeld om de luchtkwaliteit, geluid en waterkwaliteit, maar ook om de spreiding van risico's voor wat betreft de veiligheid van de leef-omgeving en de volksgezondheid.

Concrete bouwstenen:

- ⊕ De provincie draagt als opdrachtgever van omgevingsdiensten zorgt voor voldoende financiering zodat zij de handhaving en vergunningverlening optimaal kunnen uitvoeren. Er moet ook voldoende ruimte zijn om te investeren in het versterken van hun informatie-positie en toereikende ondersteuning door IT.
- ⊕ De provincie licht de komende vier jaar alle bestaande omgevingsvergunningen/Wabovergunningen – waarvoor de provincie het bevoegd gezag is – door of op grond van Beste Beschikbare Technieken of andere wettelijke bepalingen, of de voorschriften kunnen worden aangescherpt. De provincie zorgt ervoor dat alle vergunningen inzichtelijk en openbaar toegankelijk zijn.
- ⊕ Bedrijven met hoge risico's voor gezondheid, veiligheid en het milieu worden geclusterd. Bedrijven die hinder veroorzaken hinderen dan vooral elkaar en bedrijven die weinig hinder veroorzaken kunnen dichterbij woningen worden gebouwd.
- ⊕ De provincie stelt een actieplan Geluid op om de hinder van geluid van (spoor)wegen en de luchtvaart terug te brengen.
- ⊕ De provincie zet verder in op het verbeteren van de luchtkwaliteit: onder andere minder (ultra)fijnstof. Zij werkt aan de uitvoering van het Schone lucht-akkoord. Dit akkoord streeft naar een gezondheidswinst van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016.

Bestuur en financiën

Markt | Gouda

RUIMTE VOOR ELKAAR

10. BESTUUR EN FINANCIËN

De ChristenUnie-politici maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving hun geloof een stem geven. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar uitdelen in de maatschappij. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving.

Verschillende overheidslagen, één missie

Wij beseffen heel goed dat de overheid niet alle vraagstukken kan oplossen. De samenleving is niet maakbaar. Maar de overheid is er volgens de ChristenUnie wel om het zwakke te beschermen, waar nodig regels op te stellen en vrede te stichten. Dit kunnen we in de Bijbel lezen.

*Je weet wat de HEER wil: niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God.
[Micha 6:8]*

De provincie kan zelf bepalen welke taken zij wil aanpakken. Er is immers sprake van een open huishouding, zoals vastgelegd in artikel 124 van de grondwet en in artikel 145 van de Provinciewet. Wat de ChristenUnie betreft blijft dat zo. De basisgedachte van de provincie is wel dat een taak het beste zo dicht mogelijk bij de burger kan worden uitgevoerd. De beslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar zij effect heeft. In veel gevallen zal dit de gemeente zijn. Er kunnen zich echter situaties voordoen waarin provincies een meerwaarde kunnen leveren op taken buiten het wettelijke domein. Hier zal vooral sprake van zijn wanneer (boven)regionale kwesties of sector-overstijgende zaken spelen, en gemeenten niet goed in staat zijn de betreffende zaken aan te pakken of op te lossen. Een goed voorbeeld is de huisvestingsproblematiek van internationale

arbeiders. Wanneer deze situatie zich voordoet, kunnen Provinciale Staten zelfstandig besluiten om een provinciale inzet te leveren en het takenpakket uit te breiden. De provincie heeft ook een aantal wettelijke taken die zij moet uitvoeren. Deze taken richten zich vooral op ruimte, economie cultuur, erfgoed en onderhoud van provinciale infrastructuur.

Onze keuzes

- + De roeping van overheden, en dus de provincie, is om in dienst van God te zorgen voor een veilige leefomgeving en om de publieke samenleving te ontwikkelen.
- + Nederland is als eenheidsstaat ontstaan vanuit de kracht en zelfstandigheid van de provincies. Provincies moeten die regionale autonomie voortdurend inhoud geven.
- + De verantwoordelijkheid voor een groot aantal taken is verplaatst van het Rijk naar de gemeenten. Het gemeentebestuur heeft veel vrijheid bij de uitvoering van deze taken. Provincies bevorderen de gemeentelijke beleidsvrijheid zoveel mogelijk.
- + De ChristenUnie heeft er vertrouwen in dat de gemeenten in Zuid-Holland hun taken goed oppakken. Daarvoor werken gemeenten ook veel met elkaar samen. Structurele samenwerking tussen gemeenten mag echter niet leiden tot verarming van de lokale democratie. Zolang de gemeenten hun taken goed uitvoeren en het democratisch proces gewaarborgd is, blijft de provincie op afstand. Mochten zich grote en structurele problemen voordoen, dan kan er besloten worden om deze boven-gemeentelijke taken over te nemen.
- + Provinciebesturen moeten onder andere op grond van de Omgevingswet maximaal samenwerken met de waterschappen in het belang van duurzaam waterbeheer.

Bestuursstijl

De ChristenUnie pleit voor een houding die luisterend, samenwerkend, verbindend en integer is. Het provinciebestuur is het meest effectief in samenwerking met andere partijen. Belangrijk hierbij zijn de gemeenten, maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven, hogescholen en universiteiten. Samenwerking vraagt om een houding die samenwerking bevordert. Het betekent ook dat de provincie vaak zal participeren in netwerken om haar doelen te bereiken. Dit vraagt om transparantie en integriteit ten opzichte van de inzet en de te bereiken doelen. En om een duidelijke rolverdeling tussen het college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten.

De ChristenUnie staat voor een dualistisch bestel. Dit heeft consequenties voor de manier waarop Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, maar ook coalitie en oppositie, met elkaar omgaan. Coalitiepartijen dragen gedeputeerden voor. Nadat Provinciale Staten gedeputeerden hebben benoemd, zijn zij gedeputeerden voor alle Statenleden. Alle Statenleden moeten tegelijkertijd beschikken over dezelfde informatie. Alleen afspraken die gemaakt zijn in een coalitieakkoord binden de coalitie. Daarmee ontstaat ruimte voor het zoeken van wisselende meerderheden en kunnen coalitiepartijen zich meer profileren. Hiermee wordt recht gedaan aan een meer dualistische opstelling tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten. En belangrijker: er wordt meer recht gedaan aan de wensen en inzichten van politieke minderheden.

Onze keuzes

- + De provincie behartigt het openbaar provinciaal belang. Dat belang is niet beperkt tot de terreinen waarop de wet haar taken geeft, maar strekt zich ook uit tot domeinen waar geen wettelijke taak voor de provincie ligt. De provincie streeft bij haar taken naar het verhogen van Brede Welvaart. De stand van zaken op de terreinen van welzijn, duurzaamheid en (on)gelijkheid in Zuid-Holland wordt gemonitord en vervolgens worden beleidsinitiatieven gevormd.
- + De provincie is meer dan ooit medespeler in een netwerk-samenleving. Om die reden onderhoudt het provinciebestuur intensieve contacten met organisaties, bedrijven en instellingen die van belang zijn voor de provinciale samenleving en betreft hen bij de beleidsbepaling.

- + Provinciale Staten zijn bevoegd om in hun verordeningen voorschriften te geven aan gemeenten, waterschappen en derden. Deze bevoegdheid wordt niet aan Gedeputeerde Staten gedelegeerd behalve bij technische voorschriften van ondergeschikt belang. In de delegatiegrondslag wordt dit limitatief verwoord.
- + De provincie communiceert open, eerlijk en op een voor de doelgroep passend taalniveau met inwoners en bedrijven.
- + De provincie beschouwt medewerkers als belangrijk kapitaal. Zij investeert in medewerkers, in goede arbeidsverhoudingen, arbeidsvoorwaarden, leiderschap en cultuur. De ambtelijke organisatie is een afspiegeling van de samenleving. De provincie neemt als werkgever haar verantwoordelijkheid voor de aanpak van schulden onder haar werknemers.
- + Er komt een breed en wettelijk geborgd uitdaagrecht van burgers richting de overheid. Burgers kunnen de provincies uitdagen door met een alternatief voorstel te komen voor de invulling van bepaalde publieke taken en het bijbehorende budget. De provincie moet dit voorstel overnemen of beargumenteerd en in overleg met Provinciale Staten verwerpen.
- + De provincie wil open en transparant werken en beschermt daarbij vertrouwelijke persoons- en bedrijfsgegevens. Zij voert ruimhartig de regelgeving van de AVG, cybersecurity, informatiebeveiliging en de Wet Open Overheid uit. De provincie geeft ook inzicht in geautomatiseerde processen en het gebruik van algoritmes. De provincie houdt van al haar werkzaamheden actief en controleerbaar bij welke algoritmes zij op basis van welke informatie voor welk doel gebruikt.
- + Ondernijning is landelijk een groot probleem waar wij provinciaal onze ogen niet voor sluiten. Een goede screening van de mensen die binnen het bestuur actief zijn, is daarbij gewenst. Ook een goede screening van inwoners en bedrijven waaraan de provincie een opdracht verstrekt of een subsidie verleent blijft nodig.
- + De ChristenUnie pleit voor een jaarlijkse integriteitsdag. Een dag waarop we met het college van Gedeputeerde Staten en Statenleden samen kijken naar ons eigen handelen en tevens weer bewustwording creëren voor de risico's van beïnvloeding van de besluitvorming door mensen/organisaties met andere belangen.

- ⊕ De provincie ziet erop toe dat elke gemeente een actieve rekenkamer heeft.
- ⊕ De ChristenUnie wil dat de provincies zich als partner van gemeenten opstellen bij het op orde krijgen en houden van de gemeentelijke financiële huishouding. Dit is een houding van willen meedenken, adviseren en de eigen gemeentelijke verantwoordelijkheid blijven respecteren. Dit gaat verder dan het wettelijk financiële toezicht.
- ⊕ De provincie stopt met de 'vriendschapsbanden' met de Chinese provincie Hebei en het stadsdeel Shanghai Pudong. De mensenrechtensituatie maakt dit niet langer verantwoord. Zij volgt hierbij het goede voorbeeld van de provincies Noord-Holland en Utrecht.

Financiën

Het provinciebestuur stemt haar beleid af op de beschikbare middelen. Dat doet zij zorgvuldig in het besef dat dit belastinggeld is ten dienste van de inwoners. De begroting is structureel in evenwicht. Waar mogelijk zal zij samen met haar partners afspraken maken over de financiering van het voorgestane beleid. Dat kan zijn door het aangaan van constructies die gezamenlijke financiering behelzen, of door (gezamenlijke) acties richting het Rijk of Europese subsidies. Ook kan de provincie de regionale ontwikkeling of verduurzaming stimuleren door het beschikbaar stellen van alternatieve financiële instrumenten. Om ambitieus provinciaal beleid te kunnen financieren, zal de provincie haar eigen organisatie zo efficiënt mogelijk moeten inrichten. Organisatorische samenwerking met gemeenten en andere provincies kan daaraan een belangrijke bijdrage leveren.

Onze keuzes

- ⊕ Een provincie die jaarlijks zorgt voor een voor de bewoners inzichtelijke en toegankelijke begroting. Daarnaast wil de ChristenUnie dat er een publieksvriendelijke infographic van de begroting wordt gemaakt.
- ⊕ In de begroting is een doelenboom opgenomen die duidelijk maakt aan welke maatschappelijke doelen de provincie werkt. Aan de maatschappelijke doelen zijn programma-doelen gekoppeld die indicatoren hebben die passen bij de ontwikkeling van het programma.

- ⊕ Kritische zelfreflectie is nodig. Daarom maakt de provincie geld vrij voor onderzoek naar haar eigen beleid. Extern door de Randstedelijke Rekenkamer en intern door een onafhankelijk gepositioneerde onderzoeksgroep.
- ⊕ De provincie zorgt voor een jaarlijks structureel sluitende (meerjaren)begroting.
- ⊕ Het eigen vermogen van de provincie Zuid-Holland bedraagt circa 850 miljoen euro, dat voor circa 700 miljoen euro bestaat uit bestemmingsreserves. Via de exploitatierekening worden jaarlijks vele miljoenen euro's onttrokken en toegevoegd aan de bestemmingsreserves. Deze systematiek draagt niet bij aan een transparante begroting en jaarrekening. Daarom pleit de ChristenUnie ervoor om de bestemmingsreserves zo veel mogelijk af te bouwen en de systematiek van begroten te wijzigen. Dit geldt ook voor de zogenaamde 'gesloten systemen'. Provinciale Staten moeten integraal kunnen besluiten over hoe zij eventueel overblijvend geld op een andere wijze inzetten.
- ⊕ De provincie hanteert momenteel verschillende systemen voor risicobeheersing. De provincie gaat in de toekomst uitsluitend werken met de paragraaf 'weerstandvermogen'. Alle aparte risicoreserves worden opgeheven. Een weerstandratio van 1,0 is voldoende; voor elke euro aan ingeschat risico is 1 euro dekking voldoende.
- ⊕ Het huidige systeem van belastingheffing door opcenten op de motorrijtuigenbelasting staat ter discussie. De ChristenUnie is voorstander van een eigen belastinggebied voor de provincie omdat dat recht doet aan de open huishouding van de provincie. Een nieuw belastinggebied voorkomt stapeling van belastingen door verschillende overheden op een bepaald gebied en heeft geen prikkels in zich die binnen Nederland tot afname van de solidariteit leiden. Bij de introductie zien we erop toe dat groepen burgers niet onnodig zwaar worden belast.
- ⊕ De provincie verhoogt de belasting alleen als grote maatschappelijke opgaven (bijvoorbeeld milieu- en klimaatbeleid en mobiliteit) aantoonbaar vragen om extra investeringen. De opbrengsten worden standaard gecompenseerd voor loon- en prijsstijging.